ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
ЖАК ТАТИ
40 ДИНАРА 1952
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ
Година XXVI
Број 697
Субота
8. мај 1965.

ФЛАШ ГОРДОН

Невидљиви лимфни систем

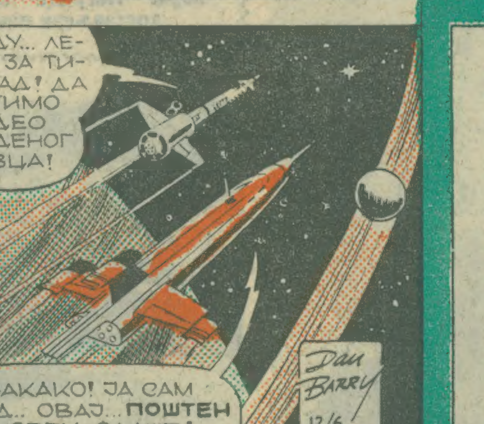
Будите детектив

697

У овом броју:

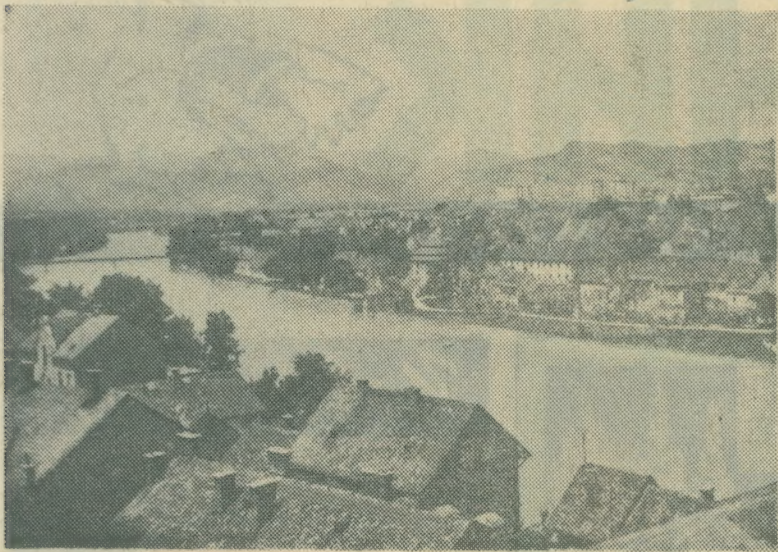
СУДБИНА ФРАНА ЛЕВСТИКА

МЕДВЕДИ ДОНОСЕ ДЕВИЗЕ

КЉУЧЕВИ РАЈХСТАГА

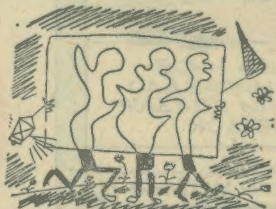
Последњи победоносни плотун

Наша земља у слици и речи

МАРИБОР

МАРИБОР се развио на раскрсници путева од којих први иде долином Драве, а други од Беча према Трсту и то управо на месту где је најпогоднији прелаз преко Драве. Средњовековни Марибор лежао је на левој страни Драве, око данашњег Главног трга и Госпоске улице. Његовом напредовању допринели су млинарство и сплаварење на Драви (на левој обали још су очувани трагови „пристана"), па је брзо постао град трговаца и занатлија. Његов успон почиње од 1846. године, када је кроз град прошла железничка пруга, а нарочито од 1863. године, када је у њему подигнута велика железничка радионица. Од тада је Марибор важна раскрсница железничких пруга према Мађарској, Корушкој, Бечу и приморју. Између два рата у њему се ванредно развила текстилна индустрија. Највећи успон Марибор доживљава после ослобођења. Поред старе Фале саграђено је још 5 хидроелектричних централа, а метална индустрија преузела је водеће место: фабрика аутомобила (ТАМ), „Метална", „Хидромонтажа", „Електроковина" и др. Град има 10 предузећа са више од по 1.000 запослених. У индустрији Марибора, који има 91 хиљаду становника, запослено је преко 22 хиљаде људи.

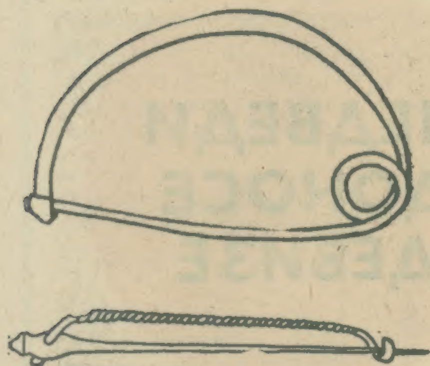
ДУХОВИ С МРЕЖОМ

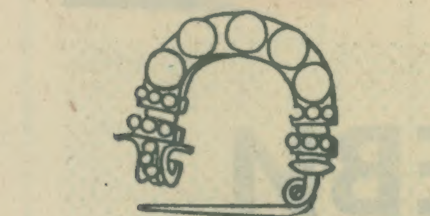
Једне тихе летње вечери у предграђу италијанског града Вероне пролазници су приметили на оближњем брду светлост која је поигравала. Неки радозналци пришли су ближе: веома покретљиве тамне сенке, окружене белом светлошћу, као да су играле између тамног жбуња.

— Духови! Духови! — повикали су сујеверни грађани и потрчали да зову полицију.

Полицајци су дошли и ухватили „духове". Била су то у ствари три зоолога, стручњака за инсекте, који су помоћу фењера и белог екрана ловили ноћне лептирице.

Прве сигурносне игле

ОДОЗГО НАНИЖЕ: БРОНЗАНЕ ИГЛЕ ИЗ МИКЕНСКОГ ДОБА (13. ВЕК ПРЕ НАШЕ ЕРЕ); ДАНСКА ИГЛА ИЗ ДВА КОМАДА: ВРОНЗАНА ФРИГИЈСКА ИГЛА ИЗ VIII ВЕКА ПРЕ НАШЕ ЕРЕ; СКИТСКА ЗЛАТНА ИГЛА ИЗ V ВЕКА ПРЕ НАШЕ ЕРЕ ПРОНАЂЕНА У МАЈКОПУ (СССР).

СИГУРНОСНЕ игле познате под именом „енглеске игле", двоструке игле или „зихернадле" постојале су и употребљавале се још у доба Римљана, старих Грка и Келта. Међутим, то нису биле практичне закачке за причвршћивање делова одела већ су служиле за украс. Амерички археолог Мускарела пронашао је у једној гробници недалеко од Анкаре 37 сигурносних игала поред костура покојника и још 145 у нарочитој кутији поред ковчега. Све су оне лепо обрађене и служиле су као украсни предмети. Сигурносне игле су нађене у последње време у асирским гробницама, фригијским и иранским ископинама.

Изгледа да су најстарије оне које потичу из времена микенске цивилизације у XIII веку пре наше ере. Из Грчке су се сигурносне игле рашириле по средњој Азији, Блиском истоку а стигле су и до Кипра, Русије, Балкана и Италије.

НЕОБИЧНО СВАКАКО

На необичну идеју дошао је 17. априла 1901. године председник њујоршке општине: да би скратио свечане говоре 13 говорника он је свакоме од њих дао на почетку говора комад леда у руке. Не треба ни рећи да се сваки од њих потрудио да свој говор што више скрати.

ШЕТЊА ПО ШКОЛИ БУДУЋНОСТИ

КАКО ће изгледати школа 2.000. године? На то питање покушало је да одговори више америчких педагога, архитеката, инжењера и стручњака за учила. Они су се потрудили да нам представе школу сутрашњице. То заправо и неће бити школа у класичном смислу већ установа која ће моћи да оспособљава око 60.000 људи. Школа будућности обухватиће сва доба, од дечјег вртића до факултета. Биће отворена свих 24 часа дневно и 52 недеље годишње. „Под једним кровом" биће основне, средње и високе школе, уметничке галерије и музеји, здравствени центри и интернати.

Школа ће на почетку трећег миленија бити необична зграда. Изнад спратова са дворанама за позоришне представе, концерте, предавања, изложбе, састанке, као и одмор, уздизаће се три зграде високе до 150 метара, повезане међусобно ходницима на разним висинама. Ови „стубови знања" имаће одељења за природне и хуманистичке смерове, као и културни центар. У оним деловима стубова који су без прозора, моћи ће млади нараштај да се несметано посвети учењу. Дуж целе висине стубова биће распоређене и терасе за одмор.

У школи будућности аутомати ће се бринути за најповољнију температуру и влажност. Они ће надзиравати јачину светлости, боје и тона. Теписи ће гушити звук, намештај ће бити удобан, а светлост најподеснија. Укратко, ученик 2.000. године боље ће видети, чути, учити и осећати се.

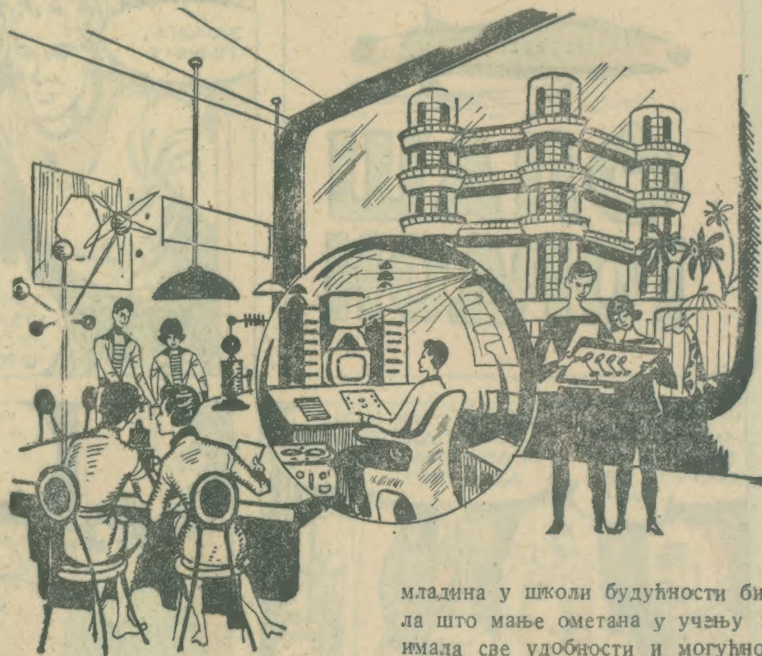
У зградама поред стубова налазиће се лабораторије и атељеи, где ће се у речи и слици снимати одређени програми за учење који ће затим бити смештени у електронском центру. Школска библиотека неће чувати књиге већ магнетофонске и микрофилмске траке. Притиском на дугме моћи ће студент да наручи одређено поглавље из одговарајуће стручне књиге. Електронске направе емитоваће и градиво директно у разреде.

Посебна зграда служиће предшколској деци да се навикну на школски колектив. Школа будућности ће, наравно, имати и свој музеј, животињски и ботанички врт, као и велику спортску дворану са покретним кровом.

Наравно, школа неће бити намењена само деци већ и одраслима. Пројектанти сматрају да ће 2.000. године радна недеља бити знатно краћа, јер већ сада износи 42 радна часа, па ће и одрасли имати довољно времена за допуњавање и усавршавање у свом позиву.

Најнеобичнија направа коју ће користити студенти 2.000. године биће такозвана „кугла за студирање". То је просторија пречника око два метра, која ће моћи да се постави и у приватној кући. Ученик или студент кад се затвори у куглу моћи ће без сметњи да учи по најсавременијим методама. На радио-телевизијском пријемнику моћи ће да прима емисије из целога света. Кугла ће имати климатске уређаје, микрофон, магнетофон, слушалице, мало филмско платно, електронски рачунар, писаћи сто, апарат за умножавање, писаћу машину и столицу са покретним седиштем.

Све је предвиђено како би омладина у школи будућности била што мање ометана у учењу и имала све удобности и могућности за што успешнији рад. Јер, узимајући у обзир општи научни и технички развитак они ће морати да савладају много знања ако желе да активно и успешно закораче у живот.

Откупљени цртежи на конкурсу

„ПРОЛЕЋЕ", рад Клонимира Маркова, ученика V разреда, Ул. Бајин Саве бр. 23, Падеј — Банат.

„НА ВОДИ", рад Јована Кешељевића, уч. VII, разреда основне школе „Владимир Назор", Земун.

Ђачки цртежи у овом броју, као и они раније објављени у овој рубрици, награђени су са по 1.500 динара. Награде ће бити достављене поштом.

„СЕЉАНЧИЦА ИЗ ПИРОТСКОГ КРАЈА", рад Слађане Игњатовић, ученице из Пирота, Ул. Димитровградска 7.

„ЈЕЛЕ ПОД СНЕГОМ", рад Зорице Јовановић, уч. VI разреда основне школе, Књажевац, Ул. 17. октобра 20 а.

ШТА СВЕ ДОЖИВЉАВАЈУ ОНИ КОЈИ ЛЕТЕ БАЛОНОМ

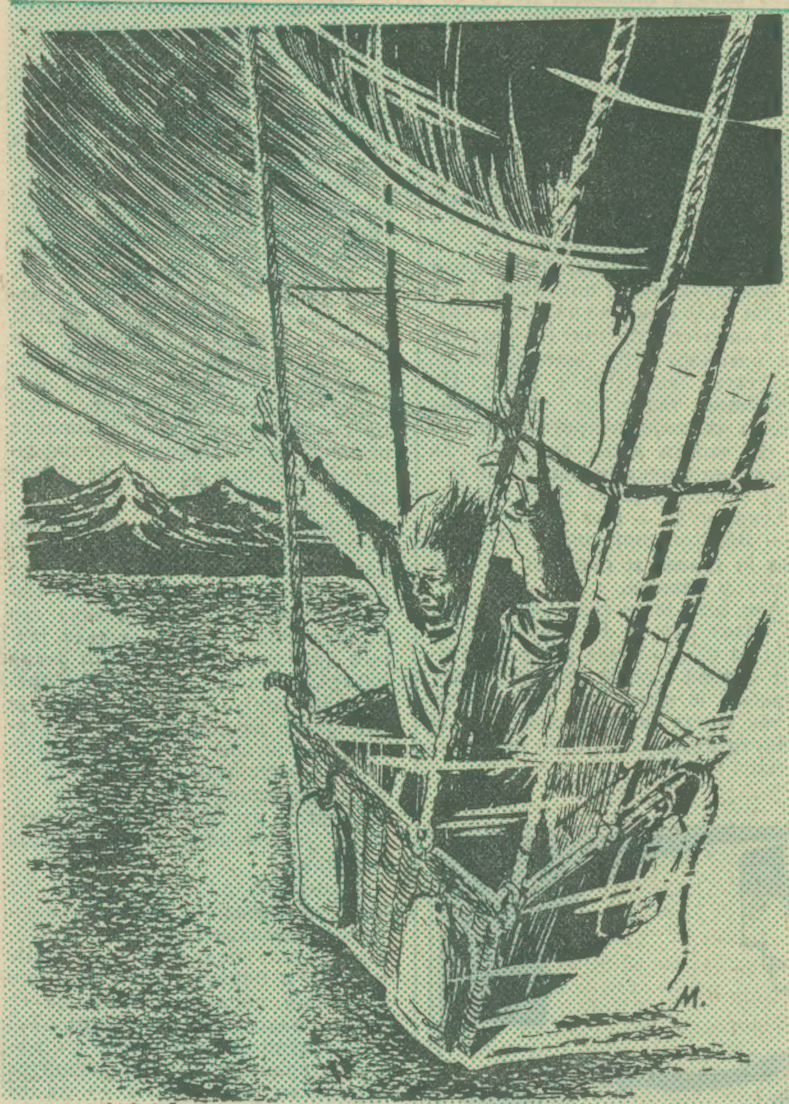
ЈЕДНОГА дана млади Енглез Ентони Смит дошао је на смелу идеју: „Набавићу балон, транспортоваћу га за Занзибар, тамо ћу га надувати, летећу преко мора до афричке обале а тада ћу пустити да ме ветар носи изнад стада дивљих афричких животиња све до Серенгети степе. Затим ћу о својим доживљајима написати низ новинских чланака а можда и књигу."

Али, Ентони Смит није имао новца а друго није имао појма о вожњи балоном. Па ипак, недавно је објављен његов путопис под насловом: „Три човека у балону" што значи да је успео да набави новац и да детаљно упозна вожњу балоном.

Онај ко жели да добије „возачку дозволу" за балон треба да учествује у шест летова а затим да полаже испит и покаже извесно знање.

Када је једном кандидату учитељ поставио питање: „Шта вам је познато о летењу балоном?", овај је наивно одговорио: „Научио сам већ мноштво ствари, само ми још није сасвим јасно како се балоном управља. Можете ли то да ми објасните". Тиме је његова каријера возача балона била запечаћена јер је познато да се балоном уопште не може управљати. Човек се поверава ветру и спушта се тамо где га он однесе.

Само висину на којој лети може возач балона да одреди сам. Ако се попне сувише високо једноставно повуче конопац за вентил, мало гаса изађе и балон се спушта. А ако жели да се успне ослободиће се баласта, то јест испустиће у дубину нешто песка.

Одбацивање баласта представља проблем за почетника. Он је у томе обично претерано ревностан. Он избаци шаку песка из корпе, чека пола минута, минут — ништа се не дешава. Дакле, мисли он, треба бацити још шаку. Никаквог резултата. Вероватно је одбацио премало баласта, мисли он. Најрадије би сада одмах испразнио читаву врећу, али сећајући се онога што је научио задовољава се да баци још две пуне шаке. Али и то је већ било сувише, јер балон почиње да се пење као да има намеру да још пре заласка сунца допре до звезда, пење се и пење и застаје тек стотинама метара више.

Поука из ове приче: онај ко се нарочито не жури да стигне у висине треба да избаци једну или две шаке песка и да причека пет минута. Јер толико дуго обично траје док балон не открије да је постао лакши и лагано почиње да добива на висини. Ко поступа опрезно не мора касније да жртвује гас да би се ослободио сувишка висине

А онај ко у очајној ситуацији, са олујним облаком над собом а морем испод себе чека на спасоносни поветарац и не може ништа да предуземе, нека једноставно поједе банану и очекује шта ће се десити. Али нека пази да кору од банане случајно не баци јер већ тај мали губитак у тежини могао би да проузрокује да се балон опет почне пењати увис.

Ентони Смит налазио се у таквом незавидном положају. Он је успео да својим балоном прелети таман изнад једне литице тако да је између њега и олујног облака који је вребао 700 метара изнад остало довољно велико растојање. Тада га је ветар потерао попреко изнад Маниара језера чије је вода тако засићена сољу да никоме није препоручљиво да у њој заплива. Смит и оба његова пратиоца гледали су око себе да нађу место за спуштање на другој обали језера која се брзо приближавала. Али, ветар се изненада смирио и они су непомично лебдели изнад језера и гледали како се свуда око и изнад њих стварају све страшнији олујни облаци. За возача балона олујни облаци редовно представљају сигнал да треба одмах да се спусти. Балон напуњен експлозивним гасом нема шта да тражи у њиховој близини.

Ентони Смит је толико желео да се спусти. Али зар у воду, километре далеко од обале? На несрећу његов балон је доспео још и у сенку једног олујног облака и охладио се; а хлађење за возача балона увек значи падање. Да не би пали у језеро одбацили су песак. У нади да ће у нешто вишим слојевима ваздуха наићи на поветарац који ће их потерати према копну одбацили су мало више песка него што је било потребно. Балон је почео нагло да се пење. На жељени ветар нису наишли већ су се незадрживо приближили олујном облаку. Смит је наравно могао да повлачењем конопца мало отвори гасни вентил... али на жалост постоји физички закон по коме се балон који се брзо успиње, после испуштања гаса још брже успиње А ако се жртвује толико гаса да балон стварно застане он да се његов успон убрзо претвара у падање које је тако рећи немогућно закочити, поготово ако има премало баласта. Осим тога ако се човек налази испод олујног облака из кога бију муње и громови врло нерадо отвара гасни вентил.

Ентони Смит и његови другови имали су среће: кад је стигао испод облака њихов балон је повратио равнотежу и остао непомично у ваздуху док се ветар није коначно на њега смиловао и однео га ка обали.

Чувени холандски возач балона Јан Бесманс код кога је, између многих, учио и Ентони Смит издао је књижицу за путнике у балону у којој је набројано све шта могу да чине а шта не. Према њему на пример најстроже је забрањено напуштати корпу без дозволе па макар се она приликом ненамераваног „узгредног спуштања" вукла „преко брда и долина" треба се чврсто држати и чекати док се корпа исплетена од врбовог прућа не дигне у ваздух. Искакање се сматра као изразита подлост јер возачу балона потребан је сваки његов човек. А зашто? Наравно — као баласт!

Упркос свему вожња балоном не сматра се данас опасним спортом већ изнад свега спортом неупоредиве лепоте. Само балон омогућава човеку апсолутно, безвучно летење. Возач балона чује све шумове јасније него доле на земљи. Он лебди изнад неког мајура и разуме сваку реч која се тамо изговори а када као Ентони Смит лебди изнад узбурканог мора чује га као никада раније. На сваком броду преовлађује шум таласа који ударају о бок брода; на плажи се чује ударање таласа о обалу које пливач не чује услед свога властитог брчкања. Ентони Смит напротив чуо је само море и ломњаву таласа који се сударају, урлање, бучање и грмљавину. А када је уз то још и један путнички авион почео да кружи око његовог балона он је потпуно заборавио да пази на висиномер. Пет шака пуних песка журно бачених у море спасле су путнике у балону од ближег познанства са мокрим и тога дана не баш миролубивим елементом. Нешто касније ветар је потерао балон изнад оштрог и шиљатог растиња афричког шипрага а није било помоћника који би могли да прихвате избачено уже. Међутим, једно суво дрво начинило је крај путовању — а кости путника остале су срећом читаве. Репортер једног афричког локалног листа није могао да пропусти да не донесе сензационалну вест о спуштању балона; само је на жалост погрешно разумео Смитово објашњење о начину спуштања, па је написао: „Госп. Смит држао се уобичајене методе приликом вожње балоном, разгледао је око себе да нађе суво дрво, ударио у њега, при томе га сломио и тако се спустио".

Ова метода, наравно, није ни у ком случају уобичајена приликом спуштања, али у историји летења балоном успело је већ много шта што звучи као безумље.

Авион и ауто пре 400 година

Леонардо да Винчи (4152—1519) сликар, музичар, песник, био је и инжењер. Један од најнапреднијих људи италијанске ренесансе, четири века пре но што су се појавили аутомобил и хеликоптер, авион, падобран и још многи други апарати, предвидео је ове проналаске.

Да Винчи је начинио модел првих кола, која се покрећу на федере слично као на сату. Сачуван је његов модел хеликоптера, коме није тада могао дати другу моторну снагу, него да је покрећу људске мишице. Он је дуго студирао лет птица и рад крила. На основу његових нацрта и коментара сачињен је модел авиона.

ТВРДОГЛАВИ БРОД

Необичан случај збио се недавно у једном доку јапанског града Осаке. Били су то последњи минути пред поринуће теретног брода „Токио плимпикс". На очи многобројних гостију кћерка председника токијске општине пресекла је симболичну траку. Разлегли су се одушевљени поклици, али је одмах наступила непријатна тишина.

Мада су потпорни балвани били извучени, брод се није померио. Употребљено је хидраулично витло које је снагом својих 90 тона узалуд покушавало да помери брод. Тада су у помоћ притекла три тегљача од којих сваки има јачину од хиљаду коњских снага. И то није помогло. После неколико часова бесплодних покушаја, свечаност поринућа у море новог брода била је одложена.

Стручњаци су касније дошли до закључка да је кривац била страховита врућина. Наиме, због топлоте се маст за подмазивање на салинцима за спуштање растопила и отекла. А по сувим салинцима брод није могао да клизи због велике силе трења.

Француски шансонијери постају песници

УОБИЧАЈЕНО је да шансоне, шлагери и лака забавна музика немају нарочиту уметничку вредност, а речи које се певају најчешће су баналне, сличне једне другима и понављају се.

Француска шансона настоји да у том погледу представља изузетак и да своје булеварске мелодије надахне поетском садржином. Први је Шарл Трене, популарни интерпретатор још увек радо певане шансоне „Море", енергично почео да се заузима за уздизање садржајне стране француске шансоне. Он је школован песник чији су узори Кокто, Жироду, Блонден и Макс Жакоб, а недавно је објавио успео роман „Блештаво црно".

Познати француски шансонијер Брасенс који сам пише стихове за шансоне које компонује најрадије се угледа на средњовековног песника Франсоа Вијона чија је песма „Балада даме прохујалог доба" у интерпретацији Брасенса постала врло популарна. Азнавур, Брел, Фере и Беар исто тако настоје да постану нови трубадури, истовремено песници, композитори и извођачи чији стихови неће бити сладуњаво понављање добро познатих уздаха, већ доживљена уметност. Многи шансонијери се угледају на француске песнике парнасовце и симболисте, док Азнавур често подражава Бодлера и Копеа. Да песничке амбиције популарних француских певача нису узалудне најбоље се види по томе што су стихови Брасенса, Азнавура, Брела и Тренеа недавно објављени у угледној збирци „Песници садашњице" у којој је до сада било места само за поезију највишег домета.

Занимљиво је да за француске шлагере и шансоне речи често пишу и врло угледни песници и књижевници као што су Луј Арагон, Пјер Сегер, Луј Беримон и Марк Алин.

АЗНАВУР

ТРЕНЕ

БРЕЛ

БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ

Измишљено или истинито?

Свет око нас пун је невероватних ствари, појава и догађаја. Често не знамо да ли је неки случај истинит или измишљен — толико нам изгледа невероватан, апсурдан. Истина понекад звучи као измишљотина; измишљена прича, напротив, учини нам се истинита. Наш лист почиње да објављује серију која се састоји од истинитих и измишљених догађаја. Наиме, увек ћемо напоредо донети један стварни догађај и један измишљен. Ви треба да одгонетнете какав је који. Да бисте у томе успели треба само мало логичког размишљања. За оне којима то не пође за руком, одговор дајемо у идућем броју на 15. страни.

Догађај у бомбардеру

Ваздухопловни механичар Хју Рејд ужаснуто је гледао пилота испред себе. Да ли се он то поводи? Нешто као да није с њим у реду? Нагнуо се према њему:

— Да вам није зло, поручниче? — запита Рејд.

— Кисеоник! — повика пилот и показа уназад на црево које је лежало на поду.

Рејд добауља до апарата да види шта то није у реду. При томе му је поглед пао кроз прозор, у дубину. Од страха му се чело оросило знојем. На табли са инструментима, у збрци стрелица и бројева, једва је успео да пронађе оно што га је у том тренутку највише интересовало. Казаљка висинометра стајала је на 10 километара. Брзинометар је показивао 760 километара.

— Брзо! — застењао је пилот за управљачем. Осећало се како се бори за ваздух.

Рејд је видео како су руке пале са управљача. Пилот је клонуо уназад у седиште, затворених очију, онесвешћен.

Сада се Рејд борио за ваздух. Шта ће се догодити? У млазном авиону-бомбардеру који лети пуном брзином — без пробног пилота? За време рата он је додуше служио у авијацији, али је био придодат особљу на аеродрому.. Појма није имао шта би требало да уради у овом тренутку када се без пилота нашао у џиновској металној птици.

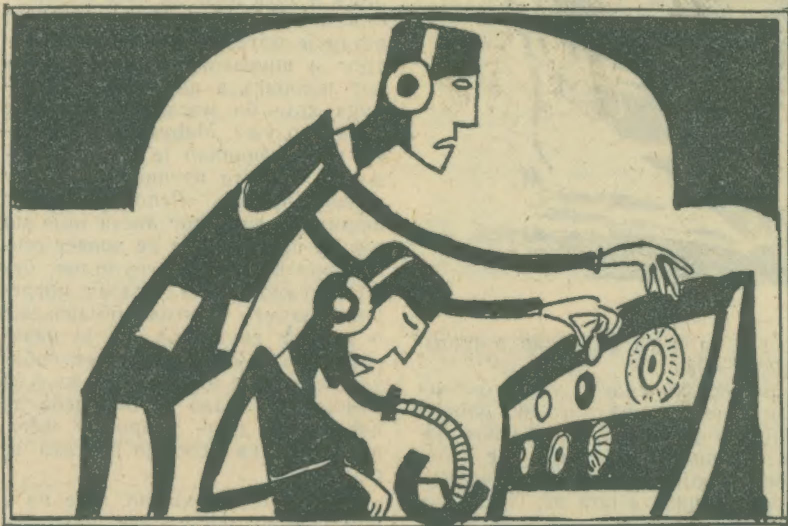
Како је само дошао на ту идиотску идеју да замоли пилота да га узме са собом на овај пробни лет? Могао је да претпостави да се на још неиспробаном авиону може догодити и нешто непредвиђено. Сада му је остала само једна могућност: мора он сам да седне за управљач и да покуша да за ово кратко време које му је судбина још оставила продре у тајну управљања авионом. Најпре да смањи ову паклену брзину и спусти се са те вртоглаве висине. На атерирање се није усуђивао ни да помисли. Да само некако овлада машином, да је покори — то му је била једина шанса.

Пузећи довукао се до пилотског седишта, полупогурен стао је иза столице онесвешћеног, повио се и дограбио управљач. Страх од смрти учинио је да мисли јасно. Најпре треба смањити гас, казао је сам себи. И учинио је то. Казаљка висинометра спустила се на 4 километра.

Повукао је кочницу. И казаљка на брзинометру се померала. Тада је још мало померио пилота у страну. А како се атерира? На ово питање одговора није било. Само не одустати, викао је у себи. На круговима табле за управљање ништа се није покретало. Видео је да ништа више не може да учини, није више могао ни да мисли; затворио је за тренутак очи и чекао чудо — или крај.

— Збогом поручниче — повикао је гласно и окренуо се свом другу у невољи.

Али, шта је то сад? Онесвешћени пилот као да је долазио себи. Рејд га из све снаге продрма. Пилот отвори очи. У истом секунду зграбио је полугу за управљање, и тек упола свестан срећно је, 11 минута касније, спустио авион на земљу.

У потери за златом

„Господину капетану Курту Мартенсу, Либек. На вашу молбу у могућности смо да вам тек данас, а на основу службених података, одговоримо да је немачка крстарица „Краљица Викторија“ потонула у ноћи између 13. и 14. августа 1942. године у близини острва Хелмут-Ваге, које припада групи Маладивских острва у Индијском океану. Није нам познато да ли је ко од посаде био спасен, као ни то да је разарач носио товар злата за Јапан. За Архив Немачке Савезне Републике, Бон, улица Лертер, виши саветник Кранц.“

Пошто је Ана Мартенс прочитала ово писмо упућено њеном мужу, распродала је све ствари, отпутовала за Амстердам, набавила за приличну своту сведочанство бродског кувара, а затим се преодевена у мушкарца запослила на енглеском теретном броду „Пентелон“.

После искрцавања у Коломбу није се више вратила на брод, већ се запослила као кувар полицијске управе. После 11 месеци чекања успело јој је да је, и даље преодевену у мушкарца, поведу на једно инспекционо путовање на Маладивска острва.

На основу бележака свог мужа, нађених код куће, и одговора Бонског архива, Ана Мартенс је закључила да је њен муж својим теретним бродом „Либек III“ уместо на Суматру отпловио на острво Хелмут-Ваге. Ту, на то острво је по свој прилици — пошто је крстарица на којој се налазио била потопљена — доспео отац њеног мужа који је успео да спасе не само голи живот, већ и пет златних полуга. Непосредно после рата, осећајући да му се приближава смрт, он је преко неког мисионара, који је случајно навратио на острво, успео да свом сину, њеном мужу, пошаље вест о себи са тачним упутствима где је склонио злато.

Ана Мартенс је пре мужевљевог поласка тражила од њега часну реч да никад неће крочити на ово дивље острво пуно отровних змија, дивљих индијанских племена и убитачне климе. Судећи по свему, он није одржао дату реч. И она је сад кренула да га тражи.

Његова авантура несрећно се завршила јер је четири-седмице после радио-вести послате са „Либека III“ да је брод запао у буру, осигуравајуће друштво Лојд избрисало „Либек III“ са свог списка.

Ана Мартенс била је сад близу циља. Својом речитошћу, успела је да приволи неколицину полицијских службеника да је пребаце на острво Хелмут-Ваге. Али, придошлице је дочекала киша индијанских стрела: морали су да се трчећи врате свом чамцу.

Тек када су се нашли у чамцу, полицајци су приметили да међу њима нема „кувара“. Ани Мартенс било је пошло за руком да се одмах по искрцавању сакрије и од својих другова, а и од домородаца. Успела је чак и да нађе скровиште које је њен свекар описао у свом писму сину. Златне полуге биле су све ту. Али, самој на острву претила је неминовна смрт од глади...

Међутим, сутрадан се на острво спустио авион који су упутили полицијски службеници пошто су открили да је кувар нестао на дивљем острву. Заједно с благом лажни кувар пребачен је у Коломбо. Ту је Ана Мартенс морала да открије своју тајну: ухапсили су је због фалсификовања докумената и лажног представљања. После неколико дана немачки конзул посетио ју је у затвору и донео вест: њен муж срећно је стигао на Суматру. Он ни за тренутак није помислио да не одржи обећање дато жени.

Ескулапи Конга и Сахаре

АФРИКА је дала хирургији и медицини много више но што ми то уопште претпостављамо. Из века у век, експериментишући и грешећи, врачи афричких племена долазили су до драгоцених сазнања и открића, и то у време када су у Европи лекари били углавном невешти шарлатани.

— Пре много година, путујући по Конгу, спријатељио сам се са једним француским лекаром — каже писац овог чланка Лоренс Грин. — Тај лекар је користио сваку, и најмању могућност за проучавање афричке медицине. Једном, на неком малом речном пристаништу, угледавши групу домородаца окупљених на обали, позвао ме је да посматрам необичну операцију. Пацијент је имао испод плећке дубоку рану. Његови пријатељи ловили су велике црне мраве и стављали их на рањено место. Мрави су се просто бацили на рану и, уједајући, као да су је зашивали невидљивим нитима. Када су мрави обавили свој посао, крајеви ране били су толико стиснути као да их је зашила искусна рука хирурга. Дезинфекција? У Конгу се о томе брине сунце.

Међу врачима има људи који изванредно добро познају лековите траве, као и таквих који се баве хирургијом и хипнозом. Нешто више од пре пола века сер Роналд Рос задивио је свет једним прилично једноставним открићем доказавши да комарци преносе маларију. А та тајна била је већ много векова позната становницима читаве тропске Африке. „Не градите колибе тамо где се легу комарци, јер комарци су штетни и изазивају у крви врућину“ — говорили су му мудраци племена.

Донедавно су бели лекари лечили прогресивну парализу вештачки изазваном маларијом. Објашњење: плазмодији маларије ступају у борбу с вирусима који изазивају парализу. Маларија се затим лако лечи кинином. Тај начин лечења још одавно су афрички врачи могли да препоруче европским научницима — да се неко сетио да их пита. Своје болесне они односе у мочваре да би их тамо изуједали комарци.

Повратни тифус, који настаје од инфицирања спирохетама које продру у крв уједом крпеља, још једна је болест коју су први савладали врачи афричког континента. Домороци Африке намерно стављају на себе крпеље да би тако обезбедили природни имунитет.

Извесни Т. Х. Далримпл, који је после другог светског рата био владин лекар у Камеруну, имао је високо мишљење о вештини и знању месних врача. Он је познавао једног афричког врача који је излечио душевног болесника од кога су европски лекари били дигли руке.

Домаћи исцелитељи радо посматрају операције које изводе Европљани. Они су доказали доктору Далримплу да такве исте резултате могу да постигну и то без хлороформа, с мањим бројем инструмената и без журбе уобичајене у таквим случајевима.

Некако у исто време доктор Сесил Вилијамс писала је у часопису „Лансет“ о врачима које је упознала за време свог боравка на Златној Обали. „Нека од њихових медицинских средстава су аутентична и ефикасна. Врачи несумњиво имају неко сигурно средство против тетануса“. За биљну маст чаулмогру, којом се лече оболели од губе, домороци Африке знају још од древних времена док је наука за њу дознала тек између два светска рата. О средствима против змијских уједа афрички врачи и данас више знају од савремене медицине.

Нарочито сам запамтио причу Стинкемпа, човека који је у Јужној Африци постао легенда. Када је он био још дечак, на фарми његовог оца радио је пастир по имену Вилијем Пренс. Тај човек уживао је глас вештог исцелитеља. У Пренсовој „апотеци“ он је нашао осушен желудац бодљикавог прасета помоћу кога је црни лекар са успехом лечио чир у стомаку. Тек после много година медицина је признала екстракт из панкреаса свиње као лек против чира.

Ако је неко из ваше средине патио од повишеног крвног притиска онда сте вероватно чули за лек „серпасил“ који се добија из једне афричке биљке. У старим извештајима мисионара и истраживача Африке може се прочитати да су афрички врачи

одвајкада употребљавали ову биљку као лек.

У давној прошлости афрички врачи су за лечење болести носа употребљавали екстракт из пужева. Пре неколико година и медицина је почела да за лечење сличних болести, као и ларингитиса, користи лепљиву слуз пужева.

Лекови древне Африке један за другим продиру у медицину и проверавају се у пракси. Тешко је рећи шта Африка још може да открије савременој науци, али би било недалековидо одрицати могућност правих изненађења. Доктор Мајкл Гелфанд, који је донедавно радио као лекар у Родезији, упознао је многе враче из народа Машона. По његовим речима ти врачи расуђују разумно, изврсни су ботаничари и исто тако добри психолози и познаваоци живота. Они су увек спремни да помогну другима и верују у своју лекарску вештину.

РЕПАТА ЗЕМЉА

Наша Земља је планета с „репом“. Читав низ података говори да Земља и неке друге планете Сунчевог система имају неку врсту „прашњавог репа“ који се по космичком пространству вуче за њима. По мишљењу совјетског академика Фесенкова, Земљин „реп“ настао је вероватно од облака прашине који се образовао од честица међупланетарне прашине привучених Земљином тежом.

Недавно је совјетски астроном В. И. Моров на основу многобројних запажања дошао до закључка да такав облак заиста постоји. Међутим, природа тајанственог облака засад је за астрономе још загонетна.

Велика реткост

Дариен Клеј, стара 26 година из Логана (Вирџинија) родила је близнаке у размаку од три дана, што је према мишљењу лекара изузетна реткост. Један дечак приликом рођења био је тежек 1,536 кг а други 1,970 кг.

ИЗ БОРБИ ЗА КНИН: АРТИЉЕРИЈА 20. ДИВИЗИЈЕ НА ПРИЛАЗИМА КНИНУ, НОВЕМБРА 1944. ГОДИНЕ

ИЗ БОРБЕ ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ РИЈЕКЕ: ЈЕДИНИЦЕ ДРУГЕ АРМИЈЕ 3. МАЈА 1945. ГОДИНЕ

ПОСЛЕДЊИ ПОБЕДОНОСНИ ПЛОТУНИ

У САМО свитање сручила се на немачке ровове ватра из свих артиљеријских оруђа 26. и 19. дивизије. И кад је тутњава топова почела да јењава, а јединице се припремале за општи напад, пред осматрачима се у полутами указао необичан призор: из непријатељских ровова прилазила им је група војника, један од њих носио је белу заставу. Убрзо затим осматрачи су спровели немачке парламентарце који су изразили жељу да преговарају о предаји.

То се догодило 7. маја 1945. године, недалеко од Илирске Бистрице, тамо где је био опкољен штаб 97. немачког корпуса...

Дејства за уништење јединица тог корпуса саставни су део завршних операција Југословенске армије за коначно ослобођење земље. План за те операције разрађен је још почетком године и према њему су наше новообразоване армије имале задатак да надирањем дуж далматинске обале и долинама Драве и Саве избију на крајње границе Југославије, затворе обруч око непријатељских снага и спрече њихово извлачење.

Остваривање тог плана почело је пробојем сремског фронта 12. априла у зору. Већ првог дана пошто је сремски фронт пробијен, почело је незадрживо надирање наших јединица преко Славоније на запад. Нешто раније почело је наступање јединица Четврте армије преко Лике и Горског котара на северозапад.

Непријатељ је свугде пружао огорчен отпор, али све је било узалуд. Понесени општим одушевљењем, борци наших јединица су незадрживо наступали чинећи изванредне подвиге. Овде су забележени само неки од њих.

Голим рукама на нож

Док је свуд унаоколо беснела борба Трећа чета Трећег батаљона Прве пролетерске спремала се за јуриш. Немци су убиственом ватром бранили село Товарник у Срему. Нарочито жестока паљба долазила је са њиховог левог крила. Шарци су просто брисали цео простор па се глава није могла подићи, а да човек не буде одмах погођен. Сваки покушај да се крене напред био је погибељан. Било је очито да је пре јуриша потребно ликвидирати непријатељско гнездо из којег је сипала ватра.

Као и у многим другим приликама и овде је требало да се за тај подвиг јави неки добровољац. Командир је погледао Кицу Ранисављевића. Тај кратак поглед био је речитији од сваког разговора. Већ за неколико тренутака према митраљеском гнезду пузала је Кицина десетина.

Пролазили су тренуци напетог ишчекивања. Људска тела срасла готово са земљом примицала су се стопу по стопу непријатељском бункеру. Кад су се примакли сасвим близу, скочили су и бацили се свом снагом на Немце. То је била борба прса у прса у којој се обрачунавало песницама, кундацима, неодшрафљеним бомбама. У гужви је Кица налетео на снажног Немца који се на њега устремио оштрим ножем. Кица није имао много да бира. Голим прстима задржао је британско сечиво. Немац је повукао нож и Кица је остао без девет прстију. Остао му је само палац десне руке. Он је са својом десетином извршио задатак. Бункер је био ликвидиран, немачка посада побијена, митраљез заплењен. Трећа чета је могла да крене на јуриш.

Кад је у налету командир наишао на бункер, Кица га је дочекао у рову и, мада на измаку снаге пришао му, стао мирно и чак поздравио тешко рањеном руком.

Удар бригаде из позадине

Сремски фронт је био најорганизованији и најјаче поседнути део немачког фронта у Југославији. Ту су се Немци дубоко укопали и грчевито бранили да би држали бок фронтовима у Мађарској и даље на север. Од стабилности сремског фронта зависило је извлачење њихових великих снага који су биле у Грчкој и Албанији.

Отуда је пробој сремског фронта изискивао велике жртве. Имајући то у виду наша команда је у плановима операција предвидела обухватне маневре комбиноване с дејством снага у позадини непријатеља. Само део јединица вршио је пробој с фронта док је више њих нападало непријатеља с крила и са бокова. Посебан задатак у том погледу имала је Пета српска бригада.

Њен задатак је био да без позадинских делова у три борбене групе пређе Саву и неопажено продре у дубину непријатељског положаја. Такав потхват тражио је изванредну увежбаност јединица, јер је непријатељ помно осматрао терен око себе.

Пошто су чамцима нечујно прешли Саву, на другој обали држећи се један за другог у помрчини, ишчезли су у посавским шумама. Тек тамо негде дубље сукобили су се са немачким снагама које су биле у околини Опатовца. Схвативши да тако јака јединица у позадини представља велику опасност, непријатељ је на сваки начин настојао да је уништи. Развила се жестока борба у којој се смењивао јуриш за јуришем. Положаји су прелазили и по неколико пута из руке у руку, наши борци су изванредним јунаштвом и иницијативом одбили све налете непријатеља.

КРАЈ РАТА: ЗАРОБЉЕНИ НЕМЦИ У ПОСТОЈНИ 1945. ГОДИНЕ

Тиме што су везали за себе јаче немачке снаге, борци Пете бригаде омогућили су брже наступање Прве пролетерске дивизије која је нападала с фронта. Стога се у историографији нашег рата Петој бригади приписује заслуга за допринос у разбијању немачке 963. тврђавске бригаде Клоц.

Петорица у запаљеној блинди

У завршним операцијама наше армије борба за Бихаћ заузима посебно место. Тај утврђени град представљао је важну стратегијску тачку у одбрани непријатеља и зато га је он грчевито бранио јаким снагама. За нашу војску ослобођење Бихаћа значило је уклањање једне од најосетљивијих тачака на фронту Четврте армије, чијим се падом отвара пут за силовито надирање ка западним границама.

Борба за Бихаћ трајала је пуних седам дана. Најжешћи окршаји водили су се за део града на десној обали Уне.

Пошто је пешадији било готово немогућно да усред силне ватре крене напред, у борбу су ступили тенкови. Кроз облаке прашине, између експлозија, они су продрли у град.

Борба се сада води за сваку кућу. Време одмиче и долази ноћ. Над градом бесни пожар. Наши борци приводе заробљенике који дигнутих руку излазе из подрума, порушених кућа и бункера. Тако пролазе дуги ноћни часови.

Ујутру, око седам сати, део града на левој обали Уне је ослобођен. Међутим, једно упориште пружало је и даље отпор и то из две куће у непосредној близини моста. Било је јасно да непријатељ има намеру да дигне мост у ваздух. То је требало на сваки начин спречити.

Две блинде (оклопни аутомобили) јурнуше у правцу моста, тукући из покрета Немце у утврђеним кућама. Једна од блинди прешла је мост, али ту је била погођена и тако је и другој закрчила пут. И она бива погођена. Из обе блинде букну пламен. У блинди су још неколико тренутака штектали митраљези. Иако није било спаса, борци су извршавали своју дужност до последњег даха. Тек када је пламен потпуно обухватио возила из њих је престао отпор.

Усташки поглавари с дигнутим рукама

Осмог маја кроз јединице се пронела вест која је обрадовала и борце и старешине. Реч је о заробљавању оних који су готово четири године чинили најстрашније злочине на територији такозване НДХ, најближих Павелићевих помоћника односно министара његове владе.

То се десило у Целовцу. Бежећи испред наших снага, колона усташких поглавара намеравала је да у Целовцу мало предахне, верујући да у близини нема наших јединица. Њих заиста и није било. Међутим, наишла је група наших официра која је требало да успостави везу са савезничком командом.

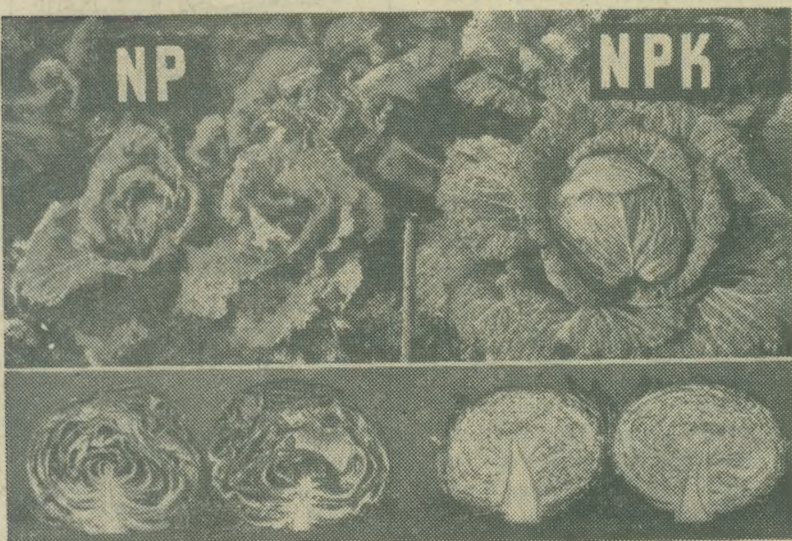
Бегунце који су кренули из Целовца аутомобилима, зауставили су наши официри. С обзиром да је до доласка наших јединица било потребно најмање четири часа, наши су морали да поступају са пуно такта да заробљени усташки министри не би осетили да их је заробила шака људи, официри иза којих нису стајале јединице.

Први им је у помоћ стигао један артиљеријски дивизион.

Још сто хиљада заробљеника

Мада је Немачка капитулирала 9. маја у Југославији су борбе настављене. Група немачких армија „Е“ под командом генерала Зера настојала је да се на сваки начин пробије у Аустрију с намером да се преда западним савезницима. Наше снаге су их, међутим, држале у чврстом обручу. Опкољеној групацији је неколико пута упућиван ултиматум за предају што су они одбијали. У исто време појачавали су притисак на дравоградске мостове око којих се развила огорчена борба. Али, како су наше јединице све више пресецале групацију и у деловима је уништавале, Немци су почели да се масовно предају. Тако је 11. маја, код Зиданог Моста положила оружје и злогласна 7. СС дивизија. Међутим, код дравоградских мостова и даље се настављала борба несмањеном жестином. Нарочито упорно борила се Прва усташка дивизија. Њен командант, пуковник Судар, злогласни усташки злочинац одбијао је све захтеве о предаји говорећи: „Предаћу се било коме другом само не вама“.

Њихов отпор је ипак био сломљен и за два дана је само у рејону Дравограда заробљено око 100.000 непријатељских војника са девет генерала.

Сочно и чврсто поврће

Готово све врсте поврћа потребују мање или веће поличине калијума за своје развиће и раст. Калијум им служи за производњу већих количина зелене масе, од чијег квалитета зависи и цена поврћа. Међутим, способност доброг транспорта, свеж изглед поврћа, чврсто ткиво лишћа или плода као и сочност могу се постићи, како показују многи изведени огледи ђубрењем повртарских биљака калијумом.

То и приказује горњи снимак: купус ђубрен само азотним и фосфорним ђубривом (лево) није дао тако чврсту и сочну главицу као онај (десно), који је био ђубрен са све три врсте вештачких ђубрива.

Кажњени сликар

Енглески уметник Вилијем Морис не жели да слика као Рембрант. Он је одлучио да се његова реч чује у модерном сликарству. И са речи прешао је на дело: јавно је приказао своју технику сликања.

Прострвши по земљи платно, Морис истисне на њега садржину неколико десетина туба разних боја, а затим се аутомобилом вози горе-доле по будућим пејзажима и мртвим природама. Када точкови добро измешају боју, Морис сматра своју слику готовом.

Лондонска полиција није показала много разумевања за рад овог оригиналног сликара. Проверавања су показала да је Морис возио аутомобил без шоферске дозволе. Суд је казнио сликара новчаном казном од 10 шилинга.

ПОШТА У ИНДИЈИ

У ИНДИЈИ поштанска служба постоји одвајкада. Али, природни услови у овој пространој земљи ометали су развитак модерних облика поштанских веза. С појавом поштанских авиона писма су почела да стижу брже. Међутим, ваздушна пошта повезује искључиво велике градове у којима живи мањи део становника земље. Пошта се најчешће преноси аутомобилима. Тамо где се аутомобилски пут завршава, пошта се претоварује на тонгу — индијске двоколице у које су упрегнути биволи или волови. Где тонга не може да прође у помоћ долази камила или мазга. А у планинско село или насеље изгубљено у џунгли пошту може да донесе само нарочити писмоноша — пешак.

Индијски писмоноша је и поштанска станица и обавештајни биро, а и биро за превођење. Он мора поред енглеског да зна и многобројне језике Индије јер његова је дужност не само да достав-

ља писма, већ и да их и прочита и преведе ако је адресат неписмен или не зна језик којим је оно написано. Писмоноше у Индији успевају да се пробијају кроз џунгле једва приметним стазицама које око Европејца не би ни приметило; веру се уз врлети и прелазе брзе реке. Они се не боје ни дивљих звери ни отровних змија на које наилазе на свом путу. Као доказ своје неустрашивости писмоноше показују огрлице начињене од зуба тигрова, пантера и других животиња које су убили.

Индијски писмоноша увек иде, тачније речено трчи, са оштром палицом дугачком метар и по. На

заоштреном врху палице причвршћено је неколико звончића чијим звонким звуком писмоноша плаши и растерује отровне змије. Просечна брзина којом се писмоноша креће износи обично 8 километара на час. Кроз планине он иде спорије, 16 до 20 километара на дан. Једно путовање писмоноше траје понекад 15 до 20 дана. За то време он често мора да ноћива у џунгли, у крошњи каквог дрвета. У планинама писмоноше се крећу уским стазама које вијугају изнад самих понора дубоких и по 5.000 метара.

На свом путу писмоноше се заустављају да узму пошту из импровизованих поштанских сандучића причвршћених за дрвеће. Где тих сандучића нема, писмоноша обилази житеље и лично прикупља писма.

Индијским писмоношама поверавају драгоцености и новчане пошиљке с којима би они лако могли да побегну и нестану тако да их никад нико више не нађе. Међутим, такви случајеви још нису забележени. Напротив, писмоноше често жртвују живот да би сачували пошиљке које су им поверене.

У поштанску службу у Индији ступају најписменији, најхрабрији и најиздржљивији људи за које не постоје препреке. И зато није чудо што је индијски писмоноша најрадије дочекиван гост и у најзабаченијем насељу.

ФРОНТОВСКИ СТАРИНА

Из ратних сећања совјетског пуковника, пилота I класе Б. Степанова

ТАЈ невероватно „срећни", предни авион преживео је све своје вршњаке. Конструисан још крајем тридесетих година — његов конструктор је Николај Николајевич Поликарпов — авион је добио име „Учебни"—2" (школски). Ниједан пилот из тих година није мимоишао ову „колевку". На „У-2" кретали смо у први, најсрећнији и најрадоснији самостални лет и добијали „пасош" за пети океан: небо.

У годинама пре рата нико не би могао ни да замисли да ће тај спори, дрвени авион тако добро послужити у данима великог отаџбинског рата. Не знам ко је први предложио да га искористимо као ноћног бомбардера за не много удаљене непријатељске пунктове, али је предлог одмах прихваћен. Јер, фронту су авиони већ били потребни. Довољно их није било а нашој пешадији свака помоћ из ваздуха била би добродошла.

Први пукови снабдевени са „У-2" били су оформљени почетком јесени 1941. године. Због брзине тек нешто веће него код аутомобила, ниске „таванице" лета, недостатка оклопа и средстава за одбрану, „У-2" је могао да лети само ноћу. Читава апаратура састојала се од висинометра, брзинометра и показатеља курса. Па ипак, те ваздушне таљиге доводиле су непријатеља до беса.

„У-2" је могао да понесе 150-200 килограма бомби. Од сваког носача бомби до седишта пилота и навигатора ишао је конопац и смртоносни терет могао је да изручи сваки од њих. Било је довољно повући конопац. Уместо нишанске справе служила им је, обично, предња ивица крила или точкови шасије — зависило је од искуства. Крај навигаторовог седишта стављена су два ведра с малим запаљивим бомбама или ампулама са запаљивом смесом.

Авиони „У-2" имали су своје импровизоване базе 20 до 30 километара иза линије фронта, обично на ивици шуме, а понекад и непосредно изван насељених пунктова. Опрема таквог једног „аеродрома" састојала се од неколико ватри запаљених дуж линије узлетања.

Авиони су ступали у дејство чим би се смркло и буквално су „висили" читаву ноћ изнад борбених линија бомбардујући ровове и бункере и исцрпљујући тиме непријатељску пешадију. Чим би се авиони појавили, хитлеровци су обустављали ватру на наше редове. Наши пешаци су у шали говорили: „Дошао је старина фронта, можемо на спавање".

Мала брзина „У-2" имала је својих предности. Нишанске справе непријатељске противавионске артиљерије нису биле прилагођене за гађање циљева који се споро крећу. Лако покретљиви „У-2" вијугао је између трагова светлећих метака. Понекад је ватра била толико јака да је у кабини било светло као да је дан. Авион је био изванредно „жилав", сломљених међукрилних подупирача, са огромним рупама на трупу, изрешетаних крила, довлачио се он до свог аеродрома. Тамо би га закрпили и он би се враћао у строј.

У неким нашим пуковима издвајан је по један „У-2" и додавана му је специјална опрема. У задњој кабини летео је преводилац са припремљеним текстом на немачком језику и — грамофонским плочама. Изнад фашистичких редова авион би прелазио на „планирање"; тада би био укључен гласноговорник и из ваздуха би одјекнула музика. Затим је реч узимао агитатор-преводилац. Фашисти би, наравно, отворили ватру на авион. Због таквог „нељубазног" дочека наши пилоти почели би да избацују бомбе. Агитација је за тај дан била завршена.

Надимке „кукуруз" и „баштован" „У-2" је добио због извршавања задатака на успостављању везе и дотурању муниције и хране партизанима. Мала брзина при узлетању дозвољавала му је да атерира просто на длану: на шумским пољанама, њиви, на сеоском друму.

„У-2" је немало „засолио" фашистима. Уосталом, нису узалуд за сваки оборени „споровозни авион" хитлеровски асови добијали гвоздени крст. „У-2" је прихватао њихове изазове, упуштао се у неравномерне ваздушне битке и у ниском лету правио вираже око дрвећа, стогова сена, кућа, па чак и димњака, доводећи до беса немачке пилоте.

Тешко би било побројати какве је све задатке обављао „У-2" који је током рата прекрштен у „По-2" — према презимену конструктора. Небески „споровозник" био је спреман за лет и задатак и дању и ноћу, у свако доба године, по снегу и ветру, киши и магли. Пилоти који су летели на овом авиону с правом су га називали „краљ ваздуха".

ГАЈДЕ

ГАЈДЕ су један од најстаријих музичких инструмената. Оне су у хиљаду битака подстицале војнике на јуначка дела — али и изазивале вицеве. Једна изрека каже: „Прави џентлмен је човек који зна да свира у гајде али то не чини".

Па ипак за многе људе не постоји музика која тако брзо иде у главу, срце и ноге као гајде. Када Шкотлађанин, на пример, чује ту музику, пулс му брже закуца, груди му се надимају.

Упркос злим језицима гајде постају све омиљеније у свету. Изузевши амерички џез ниједна народна музика није данас толико раширена. Обалски радници у Сингапуру, морнари на Цејлону, сточари у Тексасу имају данас оркестре шкотских гајди. Исто тако полиција у Токију, Хонгконгу и Бомбају, армија, морнарица и ваздухопловство САД, студентска удружења и небројене друге организације од Архуса до Кипра.

У Канади има преко 50 оркестара гајди у шкотским сукњама, у Сиднеју у Аустралији 70. Године 1963. гостовали су гајдаши арапске легије из Јордана са великим успехом у Единбургу. У Шкотској се сада производи 4.000 комада гајди годишње уз цену од 25—175 фунти. Само једна фирма подвадесетостручила је свој прекоморски извоз после другог светског рата.

Гајде су један од најнеобичнијих инструмената. Оне се састоје од четири свирале са језичком које су смештене у кеси од овчије коже у које се ваздух доводи притиском руке у кесу. Кеса се надувава помоћу трске. Мелодија се изводи помоћу отвора на свирали за мелодију — док остале три (две тенорске и једна бас свирала) могу од себе да дају само дугачке тонове. Када се ова „гућала" помоћу растезања доведу у склад са свиралом за мелодију, настаје карактеристичан тон гајди.

Кад се услед влаге или промене температуре трске искриве, што се лако дешава, или ако свирач није правилно наштимовао инструмент или сам није у најбољој форми резултат је неподношљиво пиштање. Том Реид, члан канадског сената понео је једном гајде на бирачки збор и када су га слушаоци прекинули у говору, одсвирао им је један комад и запретио им да ће и даље свирати ако му не дозволе да говори.

Иако се гајде данас производе и другде, ипак најбоље долазе из Шкотске. За прављење гајди потребно је тврдо дрво и слонова кост из Африке, трска из Шпаније, овчије коже из Енглеске, тартан штоф из Шкотске и свилена пантљика из Француске.

Да се направе гајде потребно је три дана а да се постане добар свирач око десет година. Само највреднији ученик може да се нада да ће овладати инструментом за краће време него што је потребно да се постане хирург. Стварно добри свирачи су толико ретки да је у Шкотској од отприлике 30.000 гајдаша само око 25 првокласних.

Гајде, још у старом веку познате код вавилонских и грчких пастира луталица, Римљани су први употребили у ратне сврхе. Претпоставља се да су Цезарове легије донеле инструмент на британска острва. Шкотлађани су вековима помоћу гајди будили борбеност и одушевљење.

Војничку вредност гајди можда је најбоље окарактерисао један официр канадског планинског пука чији су војници у Италији клонули под непријатељском ватром. Он је обавестио борбени положај: „Пошаљите пола туцета оклопних кола или једног гајдаша".

Књиге за псе

Недавно је у Риму отворена робна кућа у којој се продаје све што је потребно за четвороноге човекове пријатеље — псе.

У одељењу намирница могу се купити кости и месни концентрати. У одељењу кожне галантерије — огрлице и корпе за њушке. Постоји и одељење за мирисе и сапуне. И књижарско одељење. Да, да , нисмо погрешили: у њему се продају књиге за псе.

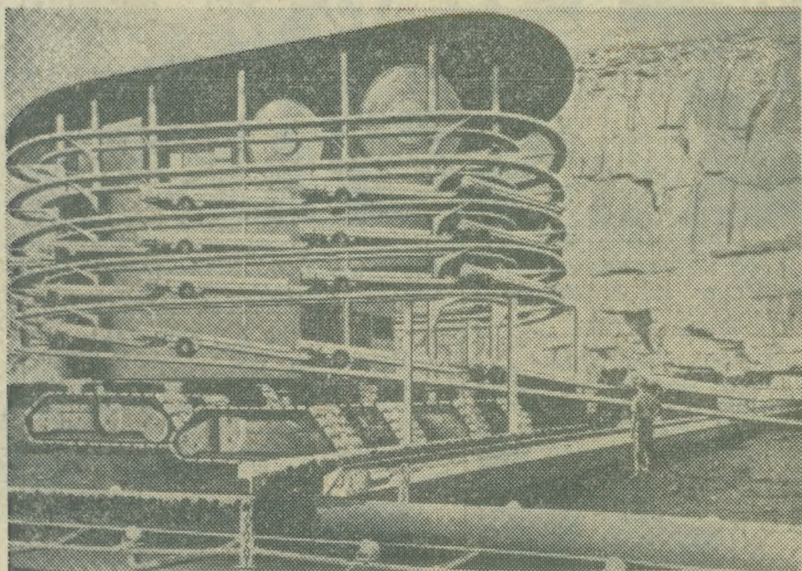
Да би се код паса развила „љубав према књизи", странице књига натопљене су мирисом костију и месних супа. Књиге су повезане у телећу кожу. Пасја библиотека садржи збирке стихова, романе, па чак и драме. Аутори књига се предострожно скривају иза псеудонима. И зна се због чега: стиде се.

За безбедност саобраћаја

У Бону је недавно уведена специјална ауто-служба чији је циљ да помогне оним возачима који тренутно нису у стању да возе аутомобил — било због изненадне болести за време пута или претеране употребе алкохола. На телефонски позив стиже такси са два шофера. Један од њих одвози клијента кући а други његова кола у гаражу. Цена ове вожње двоструко је већа од оне коју би путник платио за ову исту релацију — у нормалним околностима.

ЗАБАВНИКОВ МАГАЗИН

Машина која сама копа угаљ

МАШИНА која се зове „копач руде на притисак дугмета“ углавном је намењена копању руде у окомитим и вертикалним стенама које се уздижу као зид изнад тла. Први експерименти су показали одличне резултате а машином управља само један човек који седи удобно завањен у фотељи пред једном командном таблом.

Машина је тешка 800 тона и личи на покретну гаражу на спрат. У њен састав улази бушилица која дроби зид и ломи руду, минијатурни воз са вагонетима транспортерима који прати бушилицу целим њеним путем и једна спирална рампа дуга 300 метара која служи за гаражирање вагонета и бушилице док нису у покрету. Рампа, као и разно помоћно оруђе, остаје увек изван окна..

Бушилица која се налази на гусеницама има 60 обртаја у минуту и прави отвор пречника један метар. Ископан угаљ преноси се са вагонета на вагонет све до изласка из рудничких галерија. Копач руде на притисак дугмета ископа за један минут осам тона угља.

УПАЉАЧ
БЕЗ КРЕМЕНА И ГОРИВА

Упаљач без кремена и горива недавно је направљен у Хамбургу а ради на батерију. Век трајања му је гарантовано пет година, а може да се на њему запали око стотину цигарета пре него што се батерија истроши. Довољно је да се истрошена батерија прикључи на собну електричну инсталацију и после неколико часова упаљач наново проради.

ЗРНА ЗНАЊА
ИЗ ЗБИРКЕ ЧИКА СТАЈЕ

Хиљаду пријатеља, то је мало; један непријатељ, то је много.

☆

Паметан полако иде, а брзо дође.

☆

Мито крв није.

☆

Пастир овцу стриже, а вук дере.

☆

Што луд купи то не може да прода три стотине паметних људи.

☆

Код људи и књига наслов често не одговара садржини.

☆

У пролеће начини распоред за целу годину, а изјутра за цео дан.

☆

Зао човек нити оре нити копа, него стално о злу мисли и ради.

☆

Коњ се бира по зубима, а човек по ћуди.

☆

„Пријатељство“ из користољубља је осећање најниже врсте.

☆

Не веруј летини док је не метнеш у амбар.

☆

Хвали ме где ме није, а помози ми где ми је потребно.

☆

Од добрих се добро учи.

Сплетка завади и два ока у глави.

☆

За другим види длаку, а за собом не види греду.

☆

Зао комшија — велико зло.

☆

Реч је као стрела — никад се не враћа.

☆

Свак тражи пријатеље за себе, а готово нико не мисли да буде другом пријатељ.

☆

Понекад се мора говорити, пошто се ћутањем може много рећи.

☆

Мито је као пуна зобница, а човек који га прима личи на коња.

☆

Мудрост је капитал, али лукавост узима интерес.

☆

Не носи главу високо, већ срце.

☆

Где почиње неповерење, ту престаје пријатељство.

☆

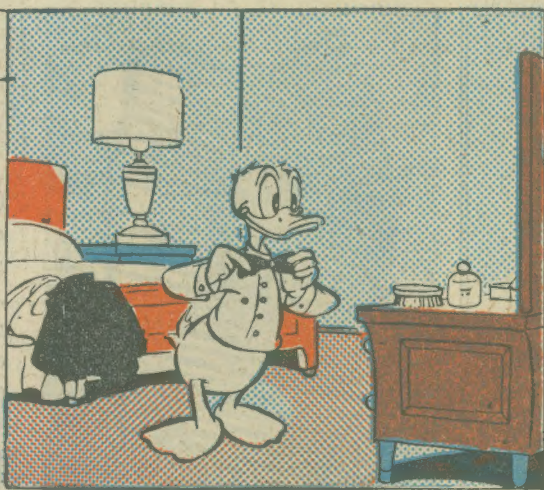
Зао човек с тобом једе и пије, а јаму ти копа.

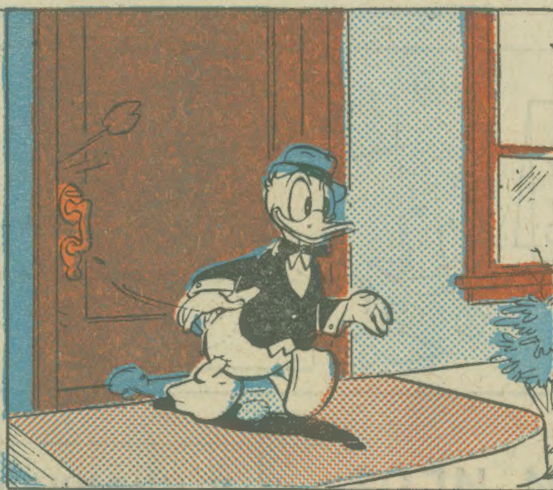
☆

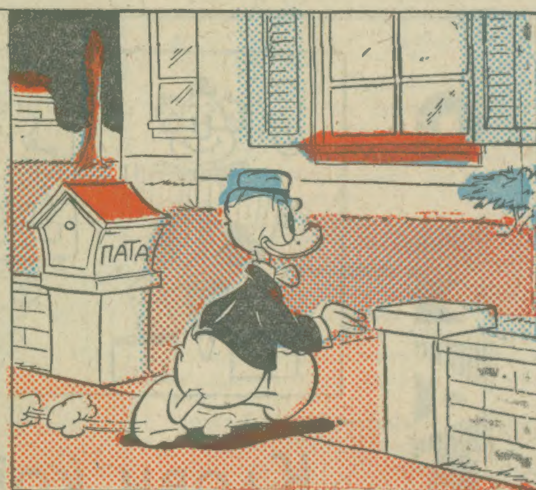
Зец је мала животиња, али велике уши има и добро чује.

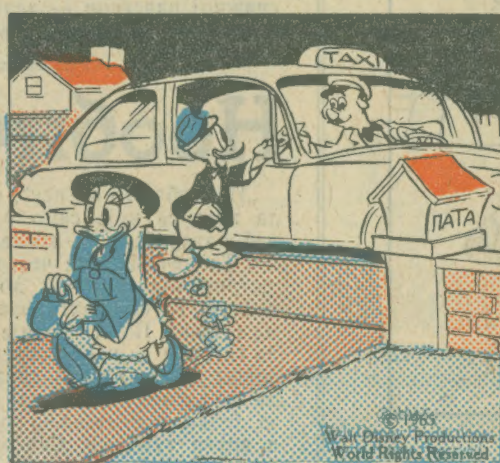

ПРЕРИЈА

По роману Ф. Купера

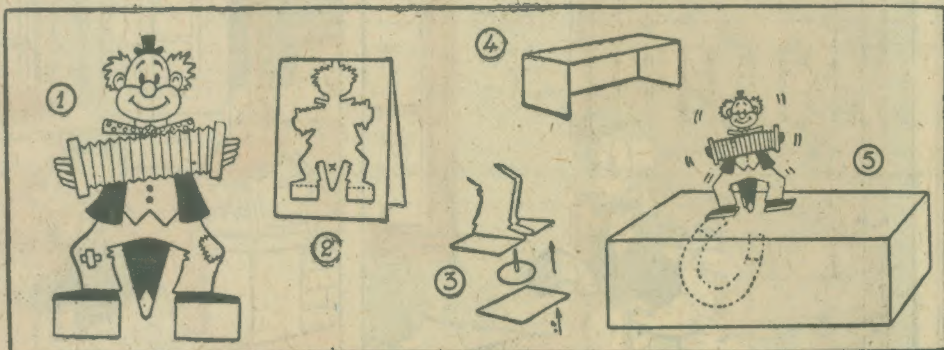

О НАПРАВИ САМ О

Кловн који игра

Прецртајте помоћу провидног папира кловна на (сл. 1) и пренесите га на папир за цртање савијен надвоје (сл. 2). Силуету са два „лица“ опсеците и саставите је али притом оставите нетакнуто место за шешир. Оба „лица“ залепите међусобно, изузев тачкастог дела означеног са X на (сл. 2). Подавијте картон на свакој нози тачкасто означен (сл. 3) и увуците притискач између два дела ноге (сл. 3) коју ћете појачати четвртастим комадом папира. Добро погледајте фигуру кловна на сл. 1 да бисте знали шта све још треба да додате вашем кловну.

Кутија од обуће као на слици 4 нека вам послужи као „сцена“ на којој ће стајати кловн.

Да би се кловн боље одржао на „сцени“ као трећа нога нека послуже размакнути и нешто дужи крајеви његовог фрака.

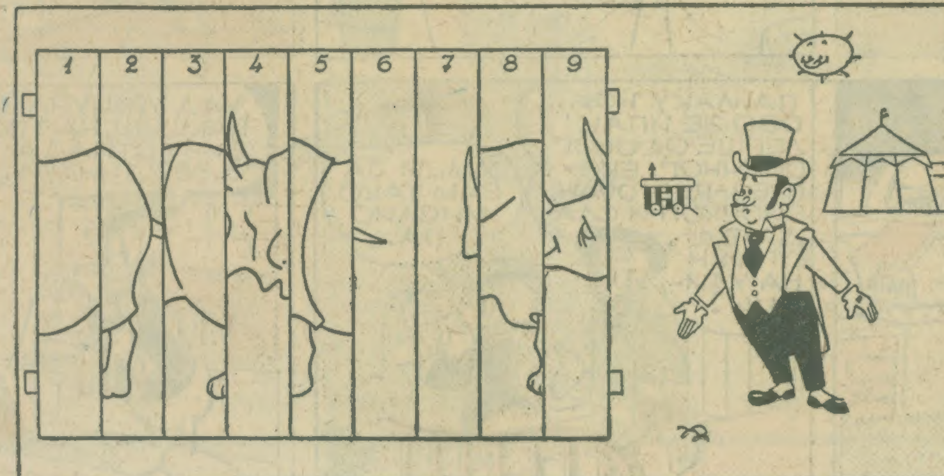
А уколико желите да кловн уз помоћ хармонике и заигра онда наизменично приносите свакој нози у којој се налази сакривен по један притискач магнет (сл. 5).

Да би ваш кловн живописни је изгледао декоришите га и обојте различитим бојама.

У ЦИРКУСУ

По доласку у једно мало место директор циркуса је тражио од свог помоћника да постави рекламни плакат за представу. Плакат, у ствари ограда састављена од 9 дасака, представљао је слику једне од звезда циркуса: позна ту животињу. Али помоћник није водио рачуна по ком реду треба да се сложе и закују даске и све их је помешао. Да бисте знали о којој се животињи ради покушајте сами да исправите грешку. У случају да вам то не пође за руком ево одговора:

Даске треба саставити следећим редом: 7, 9, 4, 8, 5, 1, 3, 2, 6.

»МОДЕРНО«

Неки незнанац показао је да има смисла за модерно уобличавање. Од етернитских цеви које су лежале на земљи конструисао је он ово „дрво од цеви“ уз цесту у близини Нојса. Возачи камиона који туда пролазе дивили су се снажној пластици — делу шаљивџије који неоспорно има укуса.

»Шарена ливада«

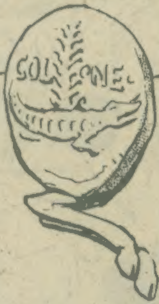
Један фотограф у Флориди (САД) снимио је „шарену ливаду“ лепоте. На њој су окупљене лепе девојке које се такмиче за титулу „мис јужних држава“. Сасвим друкчије него у другим земљама, овде се оне не појављују у купаћим костимима него у живописним народним ношњама.

Необично суђење

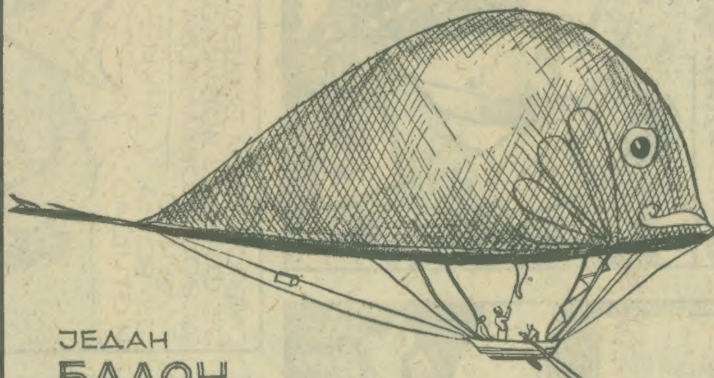
„Испробај то на псу“, није парола која се чује само у научним лабораторијама у последње време. Та реченица се често чула на острву Мадагаскару до пре 75 година. То се практиковало за време суђења. Пошто судије нису биле сигурне да неће погрешити приликом пресуде они су захтевали да се доведу два пса од којих је један представљао оптуженог а други тужиоца. Сваком псу је дата порција пиринча у који је стављена једна отровна биљка која се зове тангена. Мадагаскарски бог Раиманамаnго је имао да реши спор: пас који први угине губи спор тј. странка коју он заступа, док друга страна добија. Пре него што је уведен овај обичај лично су тужени и тужилац морали да узимају исту количину отрова па ко преживи или умре касније добијао је спор. Увођењем паса у судницу спасени су многи људски животи.

Ripley's — Веровали или не!

НОВАЦ С НОГАМА

БРОНЗАНИ НОВЧИЋ КОЈИ ЈЕ ПРЕ 1900. ГОДИНЕ БИО У ОПТИЦАЈУ У НИМУ, У СТАРОЈ ГАЛИЈИ, ИМАО ЈЕ ОБЛИК СВИЊСКОГ БУТА САМО СА ДВЕ НОГЕ, **А ВРЕДЕО ЈЕ ТАЧНО КОЛИКО ЈЕДНА ШУНКА!**

ЈЕДАН **БАЛОН**

ПРИКАЗАН У ЕНГЛЕСКОЈ 1816. ГОДИНЕ, **БИО ЈЕ НАЧИЊЕН У ОБЛИКУ ЏИНОВСКОГ ДЕЛФИНА**

ИЗ **ЧОКОЛАДЕ С ЛЕШНИКОМ** КОЈУ ЈЕ КУПИЛА МЕРИ РИД ИЗ ДЕНВЕРА /САД/ **ИСКЛИЈАЛА ЈЕ ЛЕСКА**

АЛДО МАНУЦО

(1547 – 1597) ИЗ ВЕНЕЦИЈЕ (ИТАЛИЈА) САСТАВИО ЈЕ КЊИГУ ИТАЛИЈАНСКИХ ЦИТАТА, КОЈА ЈЕ ОБЈАВЉЕНА 1556, КАДА ЈЕ ИМАО СВЕГА 9 ГОДИНА, А У **11.** ГОДИНИ ОБЈАВИО ЈЕ ИТАЛИЈАНСКИ ПРЕВОД ЦИЦЕРОНОВИХ ТЕКСТОВА

НАЈСИГУРНИЈИ „СЕФОВИ” У ИСТОРИЈИ

МАСУД I, КРАЉ ГАЗНЕ И ВЛАДАР ИНДИЈЕ, УВЕК ЈЕ НОСИО СА СОБОМ ЦЕЛУ ДРЖАВНУ РИЗНИЦУ НА ЛЕЂИМА 3.000 КАМИЛА КОЈЕ ЈЕ САМ ДРЕСИРАО!

СВАКА КАМИЛА ПОКОРАВАЛА СЕ ПОСЕБНОЈ ЛОЗИНКИ КОЈУ ЈЕ ЗНАО САМО КРАЉ. **ТЕК КАДА БИ „ЊЕНА” ЛОЗИНКА БИЛА ГЛАСНО ИЗГОВОРЕНА, КАМИЛА БИ ДОЗВОЛИЛА ДА ЈЕ ИЗДВОЈЕ ИЗ КАРАВАНА И СКИНУ С ЊЕ ДРАГОЦЕНИ ТОВАР**

3 БРОЈА 19 33 и 42

СМАТРАЈУ СЕ У ЈАПАНУ ЗА НЕСРЕЋНЕ

19 СЕ ЗОВЕ ЈУКУ – ШТО ЗНАЧИ **ЖАЛОСТ**

33 ЈЕ САН ЗАН – ШТО ЗНАЧИ **НЕСРЕЋА**

42 ЈЕ ШИ НИ – ШТО ЗНАЧИ **СМРТ**

ПРЕМА РОМАНУ В. ИГОА

ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ

Рендгенски снимак — бесплатно

Лето прошле године било је веома тешко за америчке фабрике дувана. У то време сви листови су објавили саопштење владине комисије о огромној смртоности пушача од рака на плућима. Продаја цигарета нагло је опала, мада не за дуго. После неколико месеци пушачи су пушили као и раније, а већ у зиму продаја дуванских производа достигла је рекордан ниво.

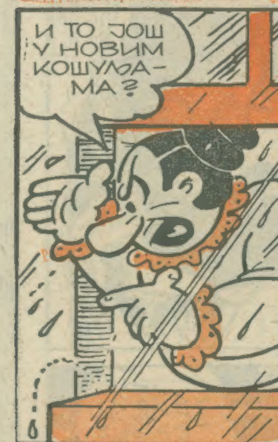
Било је то умногоме заслуга рекламе. Тако је на пример, сопственик једне фабрике у граду Мајлсу, у савезној држави Монтани, смислио необичан начин да привуче купце. Муштерија која одједном купи цигарете за 50 долара, добија купон за бесплатан рендгенски преглед плућа.

То ипак неће смањити број оболелих од рака на плућима.

БИМ И БУМ

by JOE MUSIAL

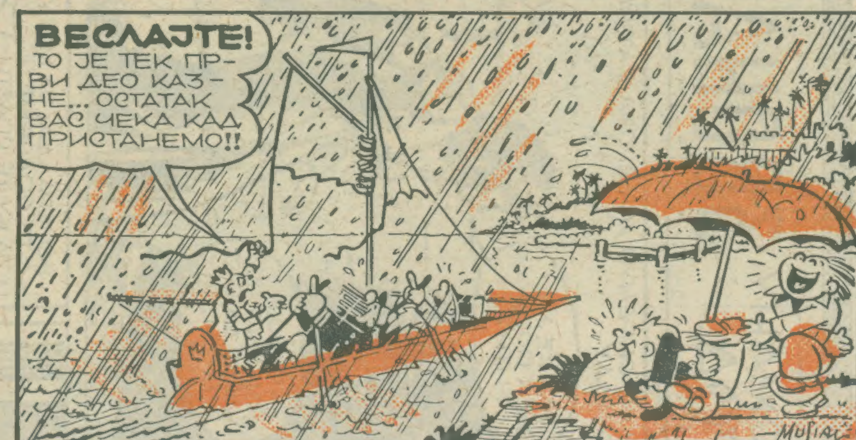

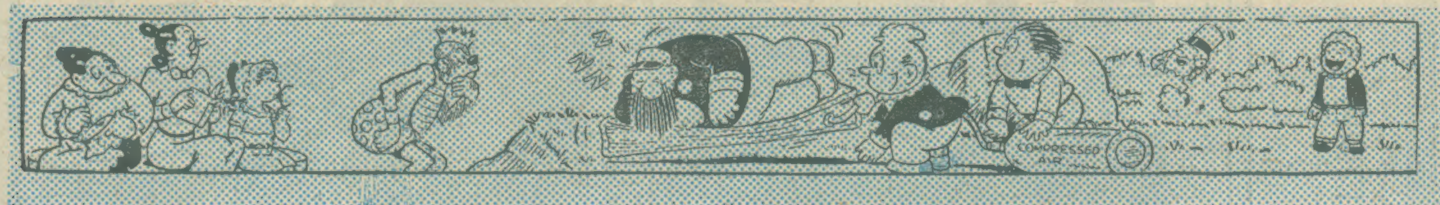

WALT DISNEY Месечеве пређе

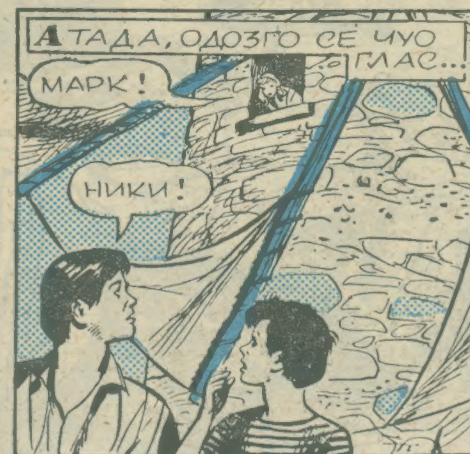

ДЕТАЉ ИЗ ФИЛМА ЖАКА ТАТИЈА

ЖАК ТАТИ *против* ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ *робота*

Цивилизацији робота рекао сам: „Не" — каже чувени француски режисер и глумац Жак Тати у једном интервјуу датом једном швајцарском новинару, који доносимо у скраћеном облику:

— РЕШИО сам да свој последњи филм назовем „Плејтајм" — каже француски глумац Жак Тати у интервјуу. То је енглеска реч, која је ушла у свакодневни француски речник. Цео свет се данас служи енглеским речима да би објаснио појаве из свакодневног живота. Људи не иду више на излет, данас се иде на викенд, зар не? Због тога сам решио да назовем „Плејтајм": време које људи проводе да би се забавили, разонодили.

У мом филму нема историје, јер ја немам потребу за историјом да бих направио филм. Садржај филма је ово: у Париз будућности, Париз потпуно друкчији од данашњег долази група туриста надајући се да ће наћи град пун живота, шарма и оригиналности. Али уместо тога они налазе град потпуно сличан ономе у коме они сами живе у Чикагу, Франкфурту, Стокхолму, Милану. Али, срећом у овом Паризу будућности остају особе које су сачувале своју оригиналност: то су господин Ило и његови пријатељи. Према томе „Плејтајм" ће бити наставак мојих филмова „Одмор господина Илоа" и „Мој ујак".

Мој циљ није да прављењем филмова зарадим што више новца. Не, мој циљ је да што боље изразим своја осећања и схватања. Кажу да сам веома богат човек. Можда бих то и био да нисам сав новац добијен од претходна два филма уложио у овај трећи. Филм „Мој ујак" завршио сам још пре седам година, и отада радим на „Плејтајму" а верујте то ми је однело већ доста новца.

Кажу да ја лансирам нову звезду. То није тачно. Она није још ни глумица. „Плејтајм" је њен први филм. Зове се Барбара Денек, има 23 године, Немица је из Минхена, а у Париз је дошла да би радила у кући код мојих суседа. Кад сам је видео био сам запањен њеном сличношћу са Ингрид Бергман, кад је била млада девојка. Барбара марљиво ради на својој улози и верујем да ће успети. После овог филма зависиће само од ње саме да ли ће наставити са радом на филму или не.

Немам времена да правим друге планове кад снимам. „Плејтајм" ће бити завршен у јулу, не пре. А он ће можда бити мој последњи филм. Када се каже све што се имало рећи, треба знати зауставити се.

Али кинематографија се не састоји само од глумаца. Ту постоје продуценти, режисери, а оно што је најважније то је публика. Од пре извесног времена откупио сам биоскопску салу „Арлекин" у Сен Жермен де Преу и потпуно је преуредио. У њу се данас гледаоци примају са пуно помпе, а на вратима им фанфаре желе добродошлицу. Репертоар се у њој састоји само од класика комике: Чаплин, Китон, Лојд и наравно ја: Тати. Можда ћу овај посао развити још више кад будем завршио „Плејтајм".

ДЕБИТАНТКИЊА БАРБАРА ДЕНЕК ИСПРЕД ОБЛАКОДЕРА КОЈИ ЈЕ САГРАЂЕН ЗА ПОТРЕБЕ ФИЛМА „ПЛЕЈТАЈМ"

Разоноде неумивеног војводе

У КЊИЗИ недавно преминуле енглеске песникиње Едит Ситвел „Ексцентрични Енглези" наведени су занимљиви примери настраног понашања особа из аристократских кругова, „понашања рођеног из њиховог чврстог уверења у сопствену непогрешивост".

Осми гроф од Брицвотера, који је имао висок свештенички чин, обично је обедовао у Паризу у друштву читавог туцета паса одевених у одела мушкараца и жена. „Госте" је служила ливрејисана послуга.

Трећи гроф од Орфорда возио се кочијом у коју су били упрегнути јелени. Једном је грофу у сусрет наишао чопор ловачких паса и аристократа је једва успео да побегне.

Пети војвода од Портленда саградио је подземни ходник дугачак километар и по којим је, непримећен, могао да долази у балску дворану Велпске опатије. Домаћа послуга није смела да се појави пред војводом од Портленда, чак ни случајно. Ако би он макар и за тренутак спазио какву собарицу, она је за казну премештана у перионицу где би одређено време провела за коритом.

Једанаести војвода од Норфолка није хтео да се умива, а о купању и да не говоримо. Његова послуга сачекала би док се „његова светлост" не напије до бесвести и тада би га силом опрали.

Пети војвода од Самерсета смањио је наследство својој кћери Шарлоти за 20 хиљада фунти стерлинга само због тога што се усудила да седне у његовом присуству.

Мале слабости великих људи

Брамс је веома често, чак и кад то уопште није било потребно, чистио своје ципеле. Говорио је да се баш у тим тренуцима рађају његове најлепше мелодије.

Мајербер је седао у воз и одлазио куда га „очи воде" зато што је најлакше компоновао у — вагону.

Лист се после сваке завршене композиције осећао физички болесним.

Бетовен је веровао да га бријање лишава стваралачког надахнућа и срџбе и због тога је често био необријан.

Гете је радио у готово херметички затвореној соби у коју није могао да допре никакав звук, чак ни ваздух.

Џон Стјуарт Мил често је прекидао рад да би отишао у другу одају и тамо свирао на чембалу.

Дикенс је после сваких педесетак написаних редака испијао по чашу вреле воде.

Бајрон, пре но што би сео да ради, проверио би да у његовој близини нема каквог сланика. Један поглед на со био је довољан да га натера у право беснило.

Балзак је у знак дубоког поштовања према генијалном човеку скидао капу када је говорио о ... себи.

Франклин се за време рада обезбеђивао добром залихом хлеба и сира „да би надокнадио умно трошење".

Наполеон је бескрупулозно варао на картама.

ШУМСКА КАНОНАДА

Пуцањ и — чаура се, прелетевши десетак метара, зарила у земљу. Још један пуцањ, трећи, четврти ... После пола часа, утрошивши све метке, шумар је кренуо да прегледа свој „полигон". Све је било у реду: чауре са проклијалим семењем продрле су у земљу на потребну дубину. Неколико да на касније изданци су се пробили на светлост дана и на месту где је била пустара појавиле су се младице.

Канадски шумари усвојили су овај поуздан и брз начин сађења шума на великим пространствима.

ЛАЈКЕ НА МОНБЛАНУ

Једном су неки алпинисти приликом успињања на Монблан повели са собом три пса расе лајка.

Пси су без тешкоћа савладали успињање као да су на шапицама имали планинске ципеле. Лајке су изванредно добро поднеле и хлад ноћу. Неки планинари чак тврде да се лајке боље прилагођавају животу и раду у планинама од овчарских паса и бернардинаца.

ГРОМ ОБОЈИО МЕДВЕДА

Становници италијанске варошице Орсарија, у близини Удина никако нису могли да се навикну на металну скулптуру медведа обојену у бело. Неприродна „поларна" боја медведа је одударала од пејзажа северноиталијанских брегова ...

Ноћна летња олуја поправила је изненада ствар: белог медведа ожегао је гром који је ударио у металну скулптуру. После тог догађаја у штампаним туристичким водичима појавила се и ова реченица:

„У Орсарији ћете моћи да разгледате необичну фигуру белог медведа коме је гром вратио „природну" мрку боју.

Из науке и технике

НЕВИДЉИВИ ЛИМФНИ СИСТЕМ

СЛОЖЕН и готово невидљив лимфни систем је исто толико важан као и крвни систем. Он је привлачио пажњу физиолога од најранијих дана али тек у наше доба овај такозвани „бели крвни систем“ почиње да открива своје тајне захваљујући напретку науке и новој лабораторијској техници. Данас је јасно да наше здравље, па чак и живот, зависе од тога како овај систем функционише.

Супротно крвном систему који се креће великом брзином од артерија до капилара и вена, до срца па онда поново натраг до артерија, лимфни систем иде само у једном правцу и то јако споро. Његове изворне речице — микроскопски мале — стварају се у међућеличним просторима. Течност која се ту сакупља пролази кроз све шире канале док не стигне у предео доњег врата где се празни у вене које иду ка срцу.

Многе тајне које обавијају овај систем настале су због тога што су лимфни канали тако сићушни да су потпуно невидљиви за око. Најмањи имају зидове дебљине зида саме ћелије. Течност која пролази кроз те канале је бистра. При свим покушајима да се ти каналићи испитају, они су одмах изумирали и само највећи су могли бити испитивани.

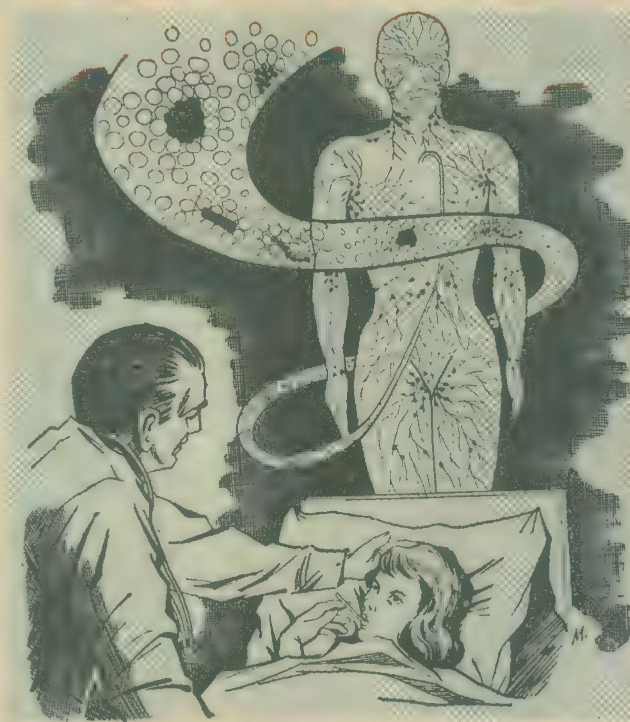
Од помоћних средстава употребљених да би се обележио врло компликован систем канала, нарочито су два била од помоћи: коришћење боје која тешко пропушта X зраке који остављају сенке на филму, и радиоактивни изотопи који остављају трагове радијације.

Испитивања путем ових или сличних поступака дала су запањујућа сазнања о „телесној географији“. Лимфни систем личи на реку Амазон са притокама уцртаним у мапу. Утврђено је да лимфни систем представља свемоћни одводни систем. Да би обезбедили исхрану ћелија крвни капилари непрекидно пропуштају минерале, масноћу, витамине и шећер заједно са течношћу и крвним беланчевинама. Сувишна течност заједно са ћеличним излучевинама враћа се натраг кроз капиларне зидове да би је вене однеле даље. Кад лимфни систем не би односио велики део течности натраг у крв ми бисмо сви умрли у току неколико часова услед унутрашњег „крварења“. Губитак крвних беланчевина кроз капиларне зидове био би кобан. У току 24 часа половина крвних беланчевина се губи и да лимфни систем одмах не надокнади тај губитак била би то катастрофа за наш организам.

Сићушни систем лимфних капилара сакупља лимфну течност (како — то још нико не зна) и гура је док не стигне у десни лимфни или грудни канал. То је највећи суд лимфног система, дебљине сламке, дуг око тридесетак сантиметара.

Шта гони лимфну струју да се креће? Рептилије и рибе имају лимфна срца — неку врсту цеви која пумпа течност. Међутим, човек их нема. Очевидно — то је једна од тајни лимфног система — лимфа се креће захваљујући грчењу мишића при дисању, покретима или за време рада црева. Када се мишићи затегну, лимфни судови су стиснути и течност се потискује. Враћање течности натраг спречава се помоћу вентила који се налазе на одређеним размацима у већим лимфним судовима.

Лимфни систем има и функцију регулисања равнотеже течности. Дуж лимфних канала налазе се стотине малих чворића — величине главе чиоде па до два-три сантиметра дуги. Они служе као филтри одбацујући штетне честице исто као што их филтар код аутомобила одбацује. Број тих чворића је тако велики да у случају да је неки од њих онеспособљен, први сусед обавља његов посао. Лимфни чворићи који се налазе у плућима становника великих вароши потпуно су црни од гари која се налази у ваздуху.

Кад се посечемо или станемо на ексер, унесемо бактерије у тело. Оне би понекад биле и смртно опасне кад их лимфни чворићи не би задржавали а онда ликвидирали. Ти су филтри тако ефикасни и лимфа коју они шаљу у крв потпуно је очишћена од опасних честица.

Али, разуме се, и они могу бити савладани. Онда организму треба помоћи да се брани вештачким путем. Многи се чуде зашто се инфекција на прсту рефлектује у болу и надувености испод пазуха. Лимфни чворићи који се налазе у тим правцима јављају да се води огорчена борба против непријатеља и пошто нису сигурни да ће победити, они на време обавештавају организам да је борба у току.

Пошто је лимфна акција филтрирања један од највећих заштитних механизама тела она може изазвати и неприлике. У тежњи да задрже све штетне честице лимфни филтри задржавају и ћелије рака које тамо почну да се развијају. Због тога лекари приликом испитивања рака највећу пажњу обраћају лимфном систему. Приликом операција дојки оболелих од рака, лекари уклањају и лимфне канале и чвориће у ближој околини, нарочито испод пазуха.

Транспорт важних материја је такође један од великих послова које обавља лимфни систем. Претпоставља се да се хормони разносе кроз тело лимфним системом. У већим количинама масноће су опасне по црвене крвне ћелије. Лимфни систем решава тај проблем апсорбујући масноће из црева и шаљући их у крв само у потребним количинама.

Лимфни систем такође ствара антитела која уништавају бактерије и једну четвртину белих крвних ћелија које циркулишу у крви и јуришају на непријатеља — бактерије. Ма где се инфекција појавила лимфни систем почиње борбу производећи беле крвне ћелије на десетине хиљада и шаљући их на угрожена места.

Обично рад лимфног система не осећамо, али с времена на време он нас опомиње на своје постојање. Кад се дуже седи, ноге отекну јер се течност скупља у њима тј. лимфни систем није могао да функционише пошто није било покретања мишића.

Повремено, пак, систем нема довољно снаге да обавља своје функције. У плућима, на пример, крвни судови могу да испуштају више течности него што лимфни систем може да прими. То се може десити за време запаљења плућа, код извесних обољења или када неке штетне хемикалије оштете плућно ткиво. Ако лимфни систем не успе да уклони сувишну течност на време, може наступити смрт.

И лимфни систем има своје болести — као што је леукемија лимфног система. Утврђена је и веза између лимфних обољења и нагомилавања масноћа на зидовима артерија. Те масноће могу да блокирају срчане артерије и да изазову смрт. Болести лимфног система одражавају се и на рад бубрега.

Како се лимфном систему сада поклања све већа пажња, научници верују да ће скоро доћи дан када ће им он бити исто тако познат као и крвни систем. Тада ће борба против тешких болести, као што је на пример рак, бити свакако успешнија.

Живот Франа Левстика

ЖИВОТНИ пут многих старијих словеначких књижевника био је мучан и тегобан. Као и српски песник Ђура Јакшић, и они нису ступали стазама посутим цвећем, јер се оне нису ни отварале пред њима, већ су ступали по трновитим стазама. Своју судбину Ђура Јакшић прорекао је сам себи још на почетку свог песничког стварања. Одабрао је ону стазу која је посута трњем. И храбро је кренуо напред.

Фран Левстик (1831—1887), један од најзначајнијих словеначких књижевника, који је преко тридесет година представљао истинско средиште словеначке културне делатности, у најтежим часовима доживео је да му један од противника јавно пожели псећу смрт — „Нека цркне пас!“ Ту му је погрду упутио угојени лекар Цоста, који је хтео да се додвори оној другој страни. А Левстик је тада био без службе и без хлеба ...

Па ипак ни тада Фран Левстик није клонуо. Својим противницима он је одговорио издавањем сатиричног листа у коме је исмејао њихове заблуде. Левстик је пред собом имао лик великог песника Франца Прешерна, на кога се и угледао, наследивши његов дух слободног мислиоца и упорност у поштеном ходу кроз живот.

Левстик је био сељачко дете. Отац Матијаш, сиромашан сељак, наследио је од дедова неколико њивица у Сподњим Ретјама, у Долењској; за њих је везао свој живот, и све оскудне могућности које је могао да пружи својој породици. Мали Фран већ је у основној школи показао да је бистар дечак. О њему се у селу говорило с поносом и предсказивала му се велика и срећна будућност.

Како је у то време у Словенији за бистре сељачке дечаке постојала једина могућност да се школују у богословијама и да постану свештеници, јер је такво школовање било бесплатно, у малом Франу сви су у селу већ гледали будућег бискупа, или неког другог црквеног достојанственика. Када је као гимназијалац школски распуст проводио на сиромашној очевини у Ретјама, мајке су својој деци шапћући показивале на њега. „Ово је Ретенски — ах кад би то био мој син“ — и скромно сагињале главу пред њим. Један од његових млађих другова, касније истакнути словеначки књижевник, записао је у својим сећањима: „И сада га видим како корача по тргу испред цркве. Нисам ни пре ни после видео никога да тако иде; тако снажно и одлучно, тако мушки и свесно. Тако је знао да корача само Левстик.“

У тешким часовима, када су се противници на њега обарали као обади (он је свој први рукописни сатирични лист и назвао „Бренцељ“ — обад), Лествик се у сећањима враћао свом селу, безбрижном дечаштву, брежуљцима и луговима, где је провео, можда, једине срећне тренутке у животу — „Често се с неком горком тугом сећам оних блажених дана када још нисам знао какво је мало а какво велико А међу словима; када сам још јурио бос по селу, ваљао се у трави поред куће под младим орахом, који је засадио брат мога оца ... Много је тога чему се сада смејем, а смејем се сузна ока ...“

Левстик је био одличан ђак у гимназији. Нарочито је показивао интересовање за филологију, словенске и класичне језике; био је дубоки поклоник Вукових народних песама. Читао их је и проучавао. Дивио се Вуковим списима, прихватио његове мисли и већ се у гимназији одлучио да их примени на словеначке књижевне прилике. Вук му је био идеал, и када је као сиромашни и усамљени ђак боравио у Бечу, посетио је Вука, да на самоме извориште потврди своје дело које је почео да остварује у словеначкој књижевности — „Песме српског народа треба да нас поуче како се описује народни живот. Сваки словеначки писац морао би од свих језика да зна у првом реду српски језик.“

Прве песме Левстик је испевао као гимназијалац, у осамнаестој години. Ђачка омладина га је неизмерно волела и поштовала, био је њен предводитељ. С одушевљењем читане су његове песме, али један зао и пакостан дух, у виду гимназијског професора веронауке, препречио се већ на почетку Левстиковог животног пута. У младом и талентованом Левстику овај „душебрижник“ осетио је опасног бунитеља омладине и сејача слободоумних идеја мартовских револуција (1848). Требало је угушити Левстиков утицај на омладину, и онемогућити да уопште успе у животу; ломити га на сваком кораку. Тако је овај свештеник, представник цркве и полицијских метода у школи, спречио Левстика да положи матуру. Изузетно надареном младићу заувек је онемогућио универзитетске студије и ударио је на њега жиг несвршеног и неспособног ђака. За оно време то је значило удаљити и онеспособити некога за виша звања у служби, одузети му чак и јавну реч.

Али катихета није остао само на томе. Када је Левстик објавио своју прву збирку песама (1854), у којој су и најлепше његове лирске песме, школски душебрижник израдио је да буде одмах забрањена, јер „квари омладину и скреће је на опасне путеве“. Тек после дванаест година Левстик је успео да поново изда ову своју збирку, али и тада не без опасности по себе. Готово пола века касније један други велики словеначки књижевник, Иван Цанкар, доживео је сличну судбину са својом првом збирком песама. Само што је његова тада спаљена. Седам стотина непроданих примерака откупио је љубљански бискуп да би их одмах потом уништио. Дела најистакнутијих словеначких књижевника постадоше жртве средњовековне инквизиције ...

Сељаци из родног Левстиковог села у гимназијалцу Франу гледали су будућег бискупа, и мислили су да ће прославити све њих. А он их је разочарао, чак и свог оца. Заувек је остао несвршени ђак, скитница, која обија туђе прагове, ни сељак ни господин.

Млади Левстик из нужде је постао домаћи учитељ деце велике господе, али нигде се није дуго задржао. У Оломуцу, у Чешкој, у училишту једног црквеног реда, где су се проучавали источни језици, надао се да ће продужити своје филолошке студије. И тамо је стигло злокобно писмо љубљанског вероучитеља. „Ако се одрекне својих песама, нека остане“. Али Левстик је отишао. Био је исувише поносан да би се за кору хлеба одрекао самога себе ...

Стигао је у Беч, где је као ванредни студент слушао предавања свог славног земљака слависте Миклошића. Испунила му се жеља да посети и да лично разговара с Вуком Караџићем. Али га је беда ускоро нагнала да напусти Беч и да се врати кући. Од Беча до родног села путовао је као ђак-просјак — пешке. Из Љубљане га је протерала полиција. За скитнице, како је био означен, нико није имао обзира; за њих су вредели исти царски аустријски закони као и за лопове.

Несрећног Левстика прихватио је један његов друг из детињства, у родном селу. Ту је Левстик завршио своје најзнаменитије књижевне радове којима је означио нови пут у словеначкој књижевности. Ти Левстикови програмски списи основ су њеног будућег развоја и указују на извор непресушне грађе за све словеначке песнике и приповедаче, драматичаре и романописце. — „Крените у народ, поручује им Левстик, пишите његовим језиком, слушајте што вам народ казује; посматрајте како живи и шта мисли, а јунак у вашим делима нека ради и мисли, нека га слика његово деловање.“

У свом знаменитом путопису: „Од Литије до Чатежа“ Левстик је насликао неколико ванредних ликова из народа, а новелом „Мартин Крпан“, чију је грађу узео из

Лако је Исланђанима

Иако Рекијавик, главни град Исланда, лежи готово на 64. степену северне географске ширине, Исланђане не муче бриге за огрев. Њих греје топла вода из многобројних гејзира. Тако, на пример, Рекијавик има разгранату мрежу цеви кроз које се у сваку кућу доводи гејзирска вода топла 85 Целзијусових степени.

Наруквица — страшно оружје

Мало ко зна да обична мушка наруквица може бити страшно оружје. Многа централноафричка племена носе наруквице, али не као украс већ као оружје кад пођу у борбу. Наруквица је оштра са спољне стране као оштрица жилета, а да се онај који је носи не би посекао ставља се кожна футрола. Пошто измењају стреле и копља, настаје борба прса у прса са непријатељем. Том приликом наруквица игра велику улогу јер ако противник покуша да ухвати за руку носиоца наруквице сигурно је да ће се сав исећи и услед крварења ће или умрети или напустити борбу. Срећом, ово се оружје више не употребљава и може се видети само још у музејима.

КЉУЧЕВИ РАЈХСТАГА

★

Херој Совјетског Савеза И. Сјанов, командант јуришне чете која је прва продрла у зграду Рајхстага, написао је овај чланак за „Пионирску правду“.

★

ПОСЛЕ параде победе која је одржана 24. јуна 1945. године, Михаил Јегоров, Мелитон Кантарија и ја предали смо на трајно чување у Централни музеј Совјетске армије заставу победе истакнуте на згради Рајхстага. Тада су ме питали.

— А где су кључеви Рајхстага?

Ничим нисам могао помоћи сарадницима музеја: кључеви Рајхстага нису били код мене и ја нисам знао где су, мада сам их на дан заузимања Рајхстага држао у рукама

Тек после седамнаест година, 1962, из Курске области су ми јавили да је у музеј доспео челични пониклovани кључ од собе бр. 54. Берлинског Рајхстага. Кључ је предао музеју Михаил Исидорович Козловски који је учествовао у заузимању Берлина. Кључ му је доспео у руке тек после заузимања Рајхстага. А онај совјетски борац који је откључао педесет четврту одају Рајхстага погинуо је у каснијим борбама и однео са собом све појединости о томе.

— Где су остали кључеви? — опет су ме питали сарадници музеја.

Да би читав овај догађај постао разумљив, најбоље је да испричам све по реду...

Командовао сам првом јуришном четом 765. стрељачког пука 150. стрељачке дивизије. Тридесетог априла 1945. године наша чета прва је продрла у зграду Рајхстага кроз свечани тријумфални улаз право у крунидбену дворану.

У дворани су у нас са свих страна запрепашћено буљиле лудачке очи Хитлерових манијака забезекнутих нашим изненадним појављивањем. Затим су Немци почели да долазе себи. Неки су подигли руке и предали се, други су себи испалили метак у чело, али многи су ступили у борбу. Поново су заштектали аутомати, запраштале гранате.

Крунидбена дворана веома је велика, висока је три спрата, а изнад ње дизала се средишна купола на којој је касније била истакнута застава победе.

Из дворане су излазила два парадна ходника дуж којих су се налазила чврсто затворена врата. Ко је тамо, иза тих врата? Рајхстаг је бранило око 5000 есесовских главосеча, које је изабрао лично Хитлер, и батаљон фолксштурмоваца. А нас је било сто шездесет. Требало је наступати даље, у дубину зграде, не дозволити хитлеровцима да се приберу. Али, док су врата у ходницима закључана зар се на то може мислити? Ако та врата оставимо у позадини, ко нам јемчи да нећемо упасти у заседу.

Наши војници почели су да разбијају врата комадима разбијеног бетона и цеви неког лаког топа. И тада сам угледао нашег војника Рудњева како ми приводи необичну групу заробљеника. Немачки официри носили су на носилима тешко рањеног есесовског пуковника. Пуковник је био у парадној униформи са свим одликовањима. Једва се мало придигавши, поздравио ме је по пропису и предао ми велику, пљоснату металну кутију с позлатом. Отворио сам кутију. У њој су на плишу, поређани у два реда, лежали блистави пониклovани кључеви — неколико десетина кључева. Међу њима, у средини, истицао се велики кључ од свечаног улаза.

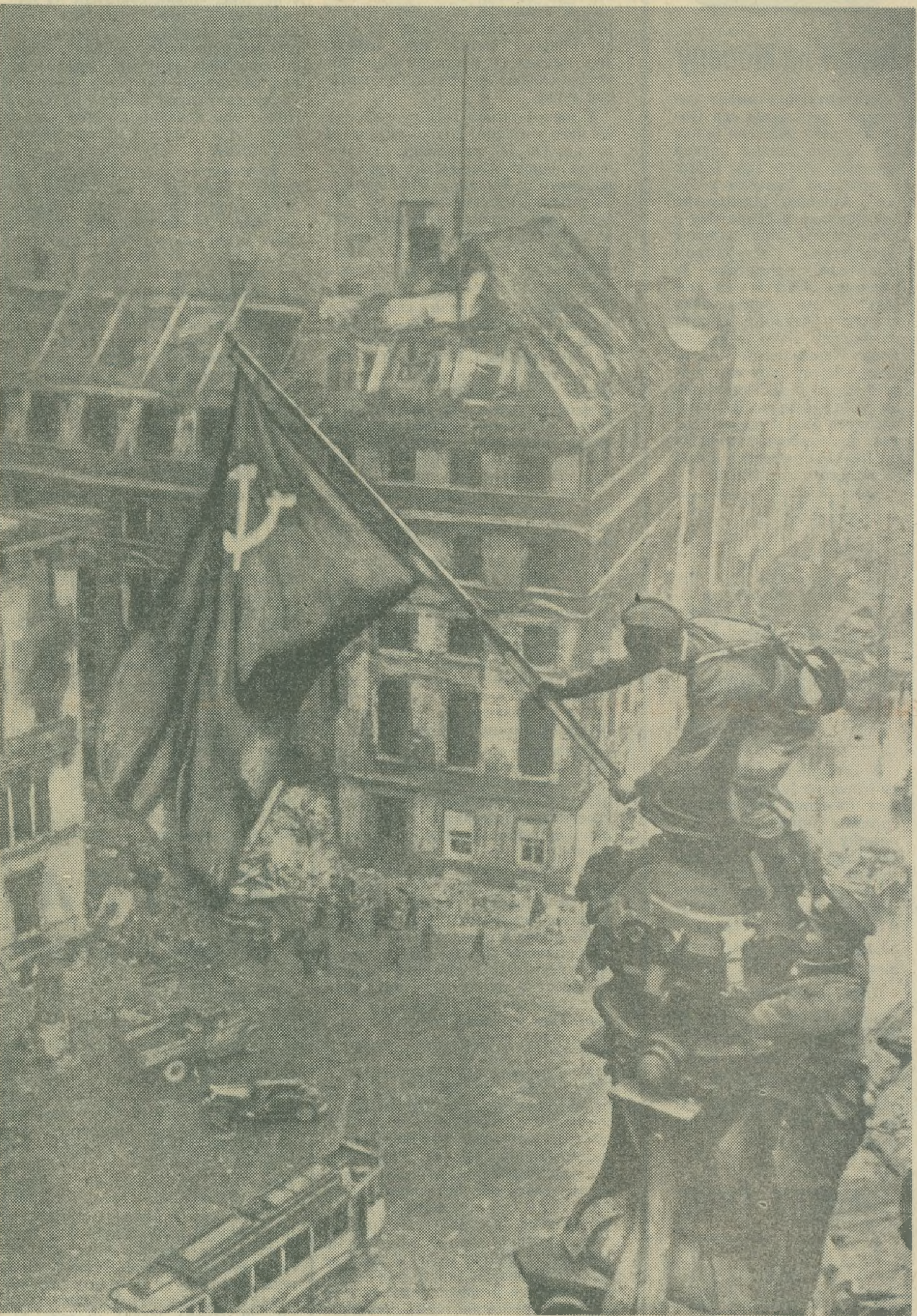
Како сам касније дознао, пуковник је био из личне Хитлерове гарде, личност од нарочитог поверења, иако су га фиреров деспотизам и лудило ужасавали. Истина, пруковник је прекасно схватио да је рат изгубљен. Запитао сам га да ли су у закључаним собама заседе. Одговорио ми је да нису.

Читав тај разговор трајао је неколико минута, али по водовима се већ било чуло за кључеве и мени су стали да долазе курири и неки командири водова. Наредио сам да се одмах узму потребни кључеви да се одаје опрезно откључавају, а затим заспу ручним гранатама, прочешљају ватром из аутомата и да се тек после у њих уђе.

Стигло нам је појачање. У Рајхстагу се развила крвава борба прса у прса. Битка је била тешка. Никад нећу заборавити комсомолског руководиоца Ишчанова, наредника Гусева и друге пале у тој борби. Многи су били рањени...

И у најтежим тренуцима борбе сви су ишли за заставом која је била дата нашој чети као застава победе. У почетку се она црвенела на стубу свечаног улаза, затим се већ вијорила са прозора првог спрата, па другог, све више и више.

И ево, већ је наши извиђачи Јегоров и Кантарија, заједно са старијим поручником Берестом, дижу над куполом Рајхстага.

МЕЛИТОН КАНТАРИЈА И МИХАИЛ ЈЕГОРОВ ИСТАКЛИ СУ 30. АПРИЛА У 14,25 ЧАСОВА НА КУПОЛИ РАЈХСТАГА ЗАСТАВУ ПОБЕДЕ

Тек трећег дана борбе, другог маја, када је Рајхстаг дефинитивно пао сетио сам се: „А где су кључеви“? Чак је и кутија некуд ишчезла, нигде је није било. Кључеви су одиграли своју улогу: помогли су да се сачувају животи не једној десетини наших војника и сада су ишли од руке до руке. Коме не би било мило да однесе кући кључеве од Хитлеровог Рајхстага.

Причали су ми да су после заузимања Рајхстага, другог или трећег маја, видели највећи кључ, онај од свечаног улаза, код дванаестогодишњег малишана, сина нашег пука, малог Мише. Миша је трчао по дворанама Рајхстага и окретао кључ на дугачкој узици и када би га питали шта му је то, он је, смејући се, одговарао:

— Отео сам га од Хитлера...

народног казивања, створио је јединствено ремек-дело словеначке књижевности. Међу првима који су прихватили његов књижевни програм био је популарни словеначки романописац Јосип Јурчич. Он је врло успело остваривао теме из словеначког народног живота на које је указао Фран Левстик и тако стварао и освојио нову и широку читалачку публику.

А живот Левстиков текао је и даље мучно и трновито. Свуда је наилазио на моћне противнике. Довољно је било само његово име, па да се на подухват, који је предузимао сам или са својим истомишљеницима, немилосрдно обори сва мрачњачка сила. Међутим, он је био неуморан и непоколебљив, покретач најзначајнијих напредних културних и политичких остварења свога доба, које се с пуним правом назива његовим именом. Био је уредник првог словеначког политичког листа (1863), који је убрзо забрањен, а Левстик осуђен на неколико месеци затвора. Постављен је за секретара Словенске Матице, али је ту службу ускоро изгубио. Када је добио место уредника словеначко-немачког речника, свемоћни љубљански бискуп распустио је цео одбор само да се освети Левстику. Без сталне службе, проводећи живот у немаштини, прогањан — он није могао да оствари ни свој дом, своју најтоплију жељу, да оснује породицу, да нађе лично смирење. Предао се сав своме народу: учествује у његовим покретима којима он тражи остваривање својих права; уређује политичке листове; уредник је књижевних часописа и издавач сатиричних. Левстиков политички и културни програм смело се супротставио такозваним Старословенцима, који не презају ни од чега да би уништили свог најопаснијег и најумнијег противника. Клевећу га, оптужују да је у служби народних непријатеља, а када је у беди, поручују му: „Цркни, псето!“

Забрањен је његов, а уједно и први словеначки сатирички лист „Павлиха“. Левстикова сатира била је сувише оштра да би се могла поднети.

Иако стално заузет јавним делањем, Левстик је врло плодно и књижевно стварао. Као песник заузео је високо место у словеначкој поезији. Написао је неколико драма и прву словеначку политичку трагедију „Тугомер“. Из његовог пера изишао је велик број расправа и чланака, у којима је расправљао о филолошким, културним, књижевним и политичким питањима. Био је ванредан мајстор у сликању ликова из народа које је износио у краћим приповеткама, непосредно, духовито, с много наивне дражи, али увек реално. То су најсимпатичније стране у словеначкој књижевности.

Измучен и исцрпљен животом, сталном борбом која га је и скрхала, на крају своје дуге и свестране делатности, Фран Левстик нашао је коначно уточиште у Љубљанској лицејској библиотеци. Пронашли су да би, иако није положио матуру, те је само „бивши пропали ђак“, — како се тај велики словеначки културни стваралац водио у службеној евиденцији — ипак могао да добије скромно место књижничара. Ђуру Јакшића „надарили“ су на измаку мукотрпног живота коректуром у Државној штампарији, а Франа Левстика, већ тешко болеснога, да сређује прашњаве књиге и да њима услужује љубљанске ђаке ...

И тако је као књижничар, после дуге и тешке болести, 1887. године, умро Фран Левстик, један од највећих и најзаслужнијих словеначких књижевника, који је својим делом отворио ново и плодоносно раздобље у словеначкој књижевности и култури.

Људи на Месецу

Злоупотребом имена енглеског астронома сер Џона Хершела учињена је пре 130 година велика научна превара. Док је због неких испитивања боравио у Јужној Америци, један енглески новинар у споразуму с Хершеловим противником француским астрономом Николеом, подметнуо је часопису „Џернел ев саjанс“ један фантастичан чланак о открићу живота на Месецу. Како је чланак носио Хершелов потпис, изазвао је огромну сензацију и убрзо је био преведен на многе језике. Тај број часописа био је издат у до тад незапамћеном тиражу од 160.000 примерака и био је просто разграбљен.

У сензационалном чланку изнесено је како је Хершел начинио телескоп огромних димензија и да је помоћу њега успео да разазна нека створења на Месецу. У чланку се даље тврдило да је Хершел видео крилате људе који станују у Месечевим кратерима и да их је назвао „Веспертилио хомо“.

Када је по повратку у Европу Хершел дознао за ову превару и злоупотребу свог имена, једва је успео да разувери свет и да докаже да са „откривањем“ крилатих људи на Месецу нема никакве везе.

ЖЕНСКИ ГРАД

Византијски цар Андроник III подигао је у солунској равници Гинеркастрон (женски град) да би што боље обезбедио Солун од евентуалних напада Срба. Овај град имао је велику кулу, тако добро утврђену, да га је могла бранити и женска посада. Остаци тог града и данас се још виде. Солунски Словени назвали су овај град „Женско“, а Турци „Авретхисар“.

МЕДВЕДИ доносе девизе

МЕДВЕД је највећа и најјача звер која живи у нашим крајевима. Кад стоји или трапавим кораком хода на четири ноге није виши од метар и тридесет, али кад се усправи на стражње ноге, надвисује за главу и највишег човека. Можете замислити како страшно изгледа таква грдосија када наљућена подигне своје предње шапе са снажним канџама изнад главе, када накострешена, покаже своје снажне вилице са страшним очњацима, док јој ситне очи севају бесом и мржњом... Заиста, страшан призор и за наоружана ловца, а камоли за човека без оружја и заштите... Али, до таквог призора ретко кад долази. Јер, медвед се у ствари боји човека и склања му се с пута колико год може.

У нашој земљи има медведа више него у иједној другој европској земљи. Он је становник густих шума наших планинских предела, нарочито у Босни и Македонији. За разлику од северних белих медведа, наш медвед се назива „мрки“, по боји крзна, које је мрке, суре, често скоро црне боје. Интересантно је да медведи у старости добивају светлију длаку.

Медвед је типичан сваштојед. Храни се претежно биљном храном, коју ту и тамо заслади црвима па и мравима. Велики је љубитељ јагода воћа и меда, по чему је добио и своје име. Али ако једном осети крв и месо веће топлокрвне животиње, медвед постаје прави месождер и велика штеточина. Тада он постаје права напаст за чобане и њихова стада. Његов плен су тада овце, телад па и краве. У потрази за таквим пленом, он постаје лукав, безобзиран и дрзак. Не бојећи се ни људи ни паса, он упада у торове и стаје, обично ноћу и граби свој плен. При томе му помаже његова готово невероватна снага. Кроз кров провали у стају, убије краву или вола, откине га с ужета, обухвати плен једном предњом шапом, стегне га под пазухом, другом шапом се ухвати за греду на крову и провуче се кроз отвор заједно са својим пленом!

Приликом таквих медвеђих бравура дешава се да забуном у неком тору уместо овце зграби чобана у овчијем кожуху и да га понесе. Зато, вероватно и има толико прича и легенди о медвеђој дрскости.

Пре зиме медвед се добро угоји — понекад буде тежак и 250 до 300 килограма — па се завуче у свој топли „брлог“, склониште које је унапред припремио у пећини или шупљем дрвету, да ту преспава зимски сан. У зимском сну женка медведа окоти младунце, које, кад гране пролеће, изведе у бели свет. Она је добра мајка: самопожртвовано, по цену живота, брани свој пород, али своје мече строго кажњава за сваку непослушност.

Медведићи су врло љупки и забавни, увек орни за игру и разне несташлуке. Зато није чудо што су деца изабрала „меду“ за своју најомиљенију играчку. Само, младост медведића траје врло кратко време: свега пет-шест месеци. Они брзо одрасту и претворе се у праве медведе, о којима они који их добро познају немају најбоље мишљење. Одрастао медвед, каже велики познавалац животиња Брем, је здепаст и незграпан, тупав и неспретан, груб и неотесан, прилично глуп, равнодушан, неприступачан, па чак и пакостан и подмукао. А осим тога и лен...

У нашој земљи има око 2000 ових великих звери, а за одстрел капиталног медведа плаћа се и по неколико хиљада долара, или у нашем новцу по неколико милиона динара. Тако је прошле године у босанском ловишту „Копривница“ одстрељен медвед за који се добило преко 12 милиона динара! На тај начин медведи нам доносе девизе и зато су заштићени законом. Једино „месождери“, као штеточине не уживају заштиту закона.

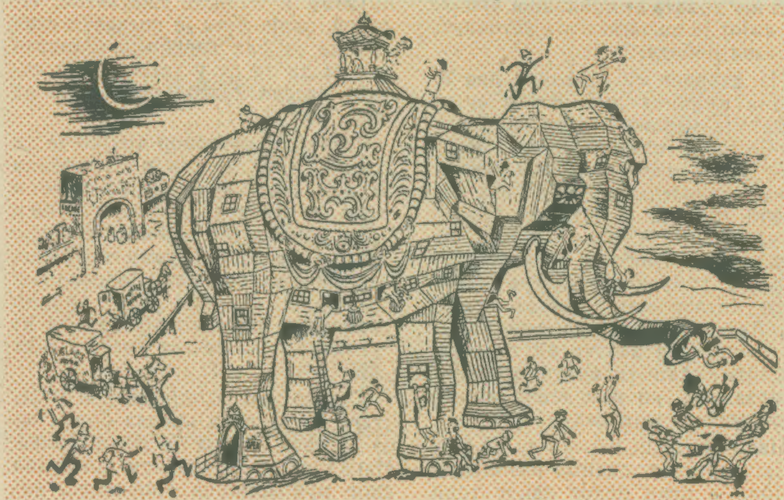
Лов на медведе је врло узбудљив и увек скопчан с извесном опасношћу. Код нас се медведи лове на лакши начин: у шуми, са високе чеке. Ловац сакривен на високој чеки чека да медвед дође на своје уобичајено хранилиште или на намештени „мамац“, обично леш неке угинуле животиње, или га хајкачи-погоничи истерају на чистину пред ловца на чеки. При томе, наравно постоји већа опасност за хајкаче неголи за самог ловца.

Друкчије се лове медведи у сибирској прашуми-тајги. Тамо их лове усред зиме, на „брлогу“. Ловац још с јесени пронађе „брлог“, дође зими, кад медвед добро заспи, по снегу са неколико паса до брлога и изазива поспаног медведа да изиђе, а затим га гађа из пушке. Но и данас још има храбрих сибирских ловаца који се усуђују да дочекају медведа и ступе с њим у борбу без пушке, само са неком врстом копља у руци и секиром за појасом. Кад изазвани медвед изађе из брлога и насрне на ловца, овај упери копље — у ствари дугачку мотку са оштрим сечивом, направљеним обично од старе сељачке косе, у медведа, а други крај мотке притисне у земљу. Разбеснели медвед сам себи забије сечиво у прса. Но ако се копље сломи, тада ловцу не остаје друго него да се с медведом обрачуна секиром. При томе су ловцу од највеће помоћи пси, који са свих страна навале на медведа хватајући га за густу длаку. Ту је, као што се види, ловцу потребна велика присебност и храброст и ловачки трофеј онога ко на такав начин убије медведа заиста је заслужен.

ХОТЕЛ У ОБЛИКУ СЛОНА

Године 1881. један амерички архитект направио је свакако најчуднију грађевину на свету — хотел у облику слона. Грађевина од дрвета била је подигнута на њујоршком острву Кони и служила је као хотел. Прозори начичкани по целом слоновом телу блештали су у ноћи фантастичном светлошћу захваљујући специјалним стаклима. Нарочито су два прозора која су представљала очи слона фасцинирала својим сјајем. Слонова сурла била је дуга око 14 метара, а широка око 2 метра. У хотел се улазило кроз џиновске слонове ноге вијугавим степеницама које су водиле у стомак слона где се налазила сала дуга око 30 метара. Изнад те сале тј. између стомака и леђа слона налазиле су се 34 собе ,свака друге величине и другачије уређена. Хотел је радио одлично док није потпуно изгорео 1896. године.

НАУЧНА ИСТРАЖИВАЊА И ЧИСТИЈИ ВАЗДУХ

ИНДУСТРИЈСКИ град као што је Лондон одавно се бори за чистији ваздух. Још 1275. године учињен је покушај да се забрани увоз угља, а 1306. године изречена је чак и смртна казна једном занатлији који је за своје пећи у радионици употребљавао угаљ.

Од тога доба тек је пре девет година донесен закон о чистом ваздуху, према коме лондонски Сити треба да буде „безбедна зона“.

Закон о чистом ваздуху има четири главна циља:

1. контролише дим на тај начин што проглашава прекршајем ако се дозволи да пређе одређена количина;

2. захтева увођење нових инсталација које раде без дима;

3. контролише проценат избачене чађи и прашине и

4. први пут у британском законодавству законом се предвиђа укидање дима из домаћинстава успостављањем бездимних зона и подручја на којима је уведена контрола дима.

У индустријском сектору, примећује се напредак откако је закон ступио на снагу, потпомогнут паралелном кампањом за добијање ефикаснијег горива у индустрији и модернизацијом уређаја. Испитивања која су вршена прошле године показала су да се, от како је закон ступио на снагу, индустријски дим смањио за 50% а избацивање чађи и прашине за најмање 40%. Међутим, неки проблеми индустрије и даље постоје; то су они који су настали новим процесима као у производњи гвожђа и челика или концентрацијом хемијских погона у једном делу града.

Дим из димњака домаћинства је данас један од најозбиљнијих извора загађивања ваздуха. У просеку, 80% градске загађености ваздуха је овог порекла, нарочито у хладнијим месецима када има највише магле и измаглице. За разлику од индустријског дима, који може да се спречи контролом, неизбежно је постојање дима од ватре на којој се троши угаљ у домаћинству.

Прелаз на модерне бездимне инсталације је велики посао и не може да се спроведе у целој земљи одједном. Зато се данас главна пажња обраћа на велике градове и тешку индустрију, а циљ је стварање бездимних зона или контролисаних подручја на којима је сваки дим забрањен.

Зато што увођење бездимних, односно контролисаних подручја обично значи рушење каљевих и других врста пећи и инсталирање бездимних уређаја, закон предвиђа издавање новчаних помоћи домаћинствима. Ове издатке заједнички сносе локалне власти и централна управа. Све већи број људи које погађају наређења за контролисање дима, користи прилику да пређе на погоднији, чистији и модернији начин ложења. Најновија слика контроле дима у домаћинствима далеко је од идеалне.

Лондон је учинио више него друга подручја у вези са смањењем загађености ваздуха. Тамо је постигнуто смањење од 60%, према 35% постигнутих у просеку у целој земљи за последњих десет година. Осам лондонских општина већ су постале подручја са пуном контролом дима.

У СВАКОДНЕВНОМ животу смета нам велеградска бука, љутимо се на архитекту који је саградио кућу чији зидови пропуштају шумове, чезнемо за благотворном тишином — а тишина остаје само леп сан. Могло би се рећи на срећу — јер тотална тишина је неподношљивија него тутњава најживљег уличног саобраћаја. Мали је број оних који су упознали апсолутну тишину. Њихови извештаји толико су слични да их човек не може разликовати. Сви се слажу у једноме: неколико сати тоталне тишине — и човеку је доста за цео живот.

У слободној природи — изузимајући свемир — постоји једно једино место где влада тотална тишина: снежне пећине у планини када влада потпуно затишје без ветра. Онај ко залута у такву пећину не може себи чак ни „монологом" да олакша мучну тишину. Многи извештаји говоре да човека који се, одсечен од осталог света склони у такву пећину тек онда обузме прави ужас када сам са собом гласно проговори. У том моменту њему се дешава исто што и ономе ко хоће да га чују при гласном бучању неке машине: не разуме своје властите речи! У околини испуњеној галамом то изгледа само по себи разумљиво — у потпуној тишини то представља ужасан доживљај.

Један млади Американац који се ставио психолозима на располагање за експерименте и провео више сати у „комори тишине" описује то овако: „Викао сам из све снаге али оно што је продрло у моје ухо звучало је као про-

ТОТАЛНА ТИШИНА — НЕПОДНОШЉИВА

мукло јечање самртника. То је било толико страшно да сам одмах престао да вичем. Од тада сам избегавао да говорим, јер ове једва разумљиве искидане речи, на тајанствен начин лишене сваке јачине само су појачавале мучење".

У комори тишине постигнут је, наравно потпуно другим средствима, исти ефекат који је већ познат из снежних пећина: апсолутно искључење свих шумова из спољног света а унутар простори је потпуни недостатак одјека. Ма колико гласно викао онај ко се подвргао опитима — звучни таласи истога часа када ударе о зид коморе бивају прогутани, упијени, односно они се не одбијају.

Зидови таквих комора тишине обложени су малим правоугаоним плочама од синтетичке материје које су постављене тако да спречавају свако одбијање звучних таласа. Исто тако су обложени таваница и под. Под је још прекривен и заштитном решетком од пластике. У средини просторије удобна наслоњача, неколико јаких сијалица — и то је све.

Онај ко се подвргава опитима улази и седа у наслоњачу. Врата, дебела и масивна као на панцир ормару затварају се и следећег часа не могу се више распознати јер се њихова површина не разликује од зида. Она су такође обложена плочама које упијају звук. Али, жртва психолога нема много времена да се обазире око себе. Још неколико секунди — и светло се гаси. Опит је почео. Треба да траје два сата. Два сата у апсолутној тишини? Смешно, мисли кандидат, бар ћу се на миру одморити и предати својим мислима

Прво што изненада са застрашујућом разговетношћу запажа није тишина него неки необичан звук. Изгледа као кад пијаниста снажно удари највиши тон клавирске скале. Тон не може да долази споља; особа која се подвргла опиту такође га није сама произвела; може дакле да се ради о варки.

По завршетку експеримента психолози питају: „Да ли сте пред улазак у комору тишине чули неколико дубоких тонова? Ти тонови су, наравно, намерно произведени. Дубок тон који сте чули пре уласка у комору претворио се у тишини у вашем уху у комплементаран тон. Покушајте једном да непомично гледате у блештаво осветљену црвену површину а затим брзо заклопите очи! Као што је познато видећете зелену плочу. Слично је и са тоновима."

Човек који је, ништа не слутећи, пристао да се изложи мучењу седи дакле у наслоњачи у дубокој тами и ослушкује у тишини. Он чује нешто: мноштво звукова допире до његовог уха.

Нешто гребе. Човеку је потребно дуго док не схвати да то он сам помиче ножни палац у ципели. У апсолутној тишини тај покрет изазива шум који се не може пречути.

Нешто потмуло тутњи: откуцај његовог срца; нешто режи као дивља звер и жубори као поточић: његов стомак; нешто ритмички шапуће: његов дах; нешто снажно и равномерно шуми му у ушима: његова крв.

Захваљујући овим шумовима човек почиње да бива свестан нечег о чему иначе једва размишља: небројених функција властитог тела.

И поред свега убрзо се на усамљеног човека у наслоњачи као мора спушта тишина. Он се осећа као најусамљенији човек на свету. Покушава да мало звижди — то је као да му је неки тајанствен ветар одувао тонове са уста. Почиње да говори; искуства која је при томе стекао већ смо описали. Убрзо одустаје од тога. Никакво чудо. Преостаје му само још да чека — да чека на крај тортуре.

У читавом низу записника забележили су амерички психолози како особе које су се подвргле опитима реагују на комору тишине. Психолози су измислили још и друга „пооштрења казне". Они су на пример своје „жртве" у комори тишине поставили у лежећи став у најдубљој тами, навукли им рукавице и руке причврстили у велике цеви од картона. Сврха вежбе: особи која се подвргла опиту треба одузети сваку могућност да се на неки начин забави, па ма то било и мицањем властитих прстију. Окован као Гуливер, имао је човек да чека да прође унапред одређен рок експеримента или да притисне дугме за аларм. На тај начин свако може да прекине експеримент. Сматра се да рекорд у издржавању у комори тишине под пооштреним условима износи два пута по 24 часа.

Запажено је да се приликом ових експеримената појачава моћ сећања. Необичан догађај десио се приликом експеримента са лекарима британског ваздухопловства: човек кога су на два сата затворили у комору тишине одједном је зазвонио на узбуну. Када су му врата отворена викнуо је: „Већ недељу дана тражим свој златан сат — сад сам се наједном сетио где сам га оставио."

О томе како би људи у тесној ракети издржали пут на неку другу планету који би трајао годинама — наука још ништа не може да каже. У сваком случају, онај ко би желео да предузме таква далека путовања у свемир нека већ од раног детињства почне тренинг у комори тишине.

... познато је да је виљушка ушла у општу употребу тек средином 17. ве-

ка. Све дотле се чак и на дворовима јело прстима. Тако француски филозоф Монтењ каже за самог себе да тако брзо једе да су му сви прсти изгризени.

... са сваким димом цигарете у ваздух полети

око четири милијарде честица прашине — тврде неки научници.

... први нафтовод на свету сагађен је у Пенсилванији 1863. године, а слу-

жио је за отпремање нафте са извора у рафинерију.

... чувени француски лекар Рене Лаенек (1781 — 1826) открио је и популаризовао оскултацију (слушање срца и плућа) у медицини. Он је проналазач стетоскопа.

... ратници код старих Словена носили су меке,

доста високе чизме сашивене од једног комада коже.

»ПРВИ« ТЕЛЕФОН

ПРЕ нешто више од сто година у једном селу у брдовитом пределу близу Рајне живео је сеоски учитељ Филип Рајс (1834—1874). Он је био немирног, љубопитљивог духа, а целог живота бавио се наукама — физиком и хемијом, па је тако дошао на за оно време необичну идеју, да помоћу електричног апарата конструише машинерију сличну човековом уву.

Конструктор је размишљао:

— Кад нешто слушамо ми чујемо звук. А шта производи тај звук, одакле он потиче? Он долази од потреса ваздуха. Ако лупите у добош затегнута кожа одскаче и настаје потрес ваздуха. Ако дувате у трубу покрене се ваздух у труби. Ако се говори онда плућа истискују кроз грло ваздух, гласне жице потресају ваздух и ми то треперење чујемо.

Да би могли да представимо треперење ваздуха и ширење звука, замислимо случај кад камичак бацимо у воду. Око камичка се образују и разилазе кругови исто као што се од потреса ваздуха у гркљану разилазе таласи звука.

Наше уво је компликовани апарат. Оно има у својој унутрашњости затегнуту бубну опну, која је фина и прецизна, па трепери као сав околни ваздух. Своја треперења она преноси на фине кошчице које преко нервних влакана та треперења достављају мозгу.

Учитељ Рајс је себи поставио задатак да та ваздушна треперења на излазку из човечјих уста, претвори у електрична треперења, која би могла да се спроведу жицом, па да се у неком другом месту опет претворе у звучна треперења.

Филип Рајс је био веома предузимљив. Дао се на посао и од дрвета је изрезао човечије ухо. На једну стару виолину причврстио је калеме обмотане жицом и комадиће гвожђа и разапео бакарну жицу, која је требало да послужи да пренесе ударе електричне струје из једног хамбара, преко једног шљивиног дрвета, до његовог стана.

Сви који су посматрали овај посао учитеља Филипа Рајса смејали су се са неверицом, а они неосетљиви су му се чак и ругали поготово сељани који нису били ни близу да схвате о чему се ради.

Али, предузимљивом учитељу то није сметало. Радио је предано и кад је завршио свој посао позвао је неколико пријатеља у свој стан и поставио их пред велико дрвено ухо. Он је отишао у хамбар и говорио је а пријатељи су га лепо чули у његовом стану.

То је био први телефон.

У историји ПТТ ово се третира као експеримент који је претходио конструисању првог телефона у данашњем смислу те речи. Проналазачем телефона сматра се Американац Грахам Бел који је 1876, пријавио свој патент. Имао је среће јер је човека који је независно од њега, такође Американца Елиса Греја, претекао само два сата. Због те брзине припала му је светска слава.

БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ

ОДГОВОРИ

ИЗМИШЉЕНО ИЛИ ИСТИНИТО

Прича о оданој жени која је жртвовала један бубрег и своју слободу да би болесном мужу бар мало продужила живот и улепшала му крај, потпуно је измишљена. Прва нелогичност коју су наши читаоци могли да примете: операција бубрега без наркозе не може се ни замислити у нормалним приликама. Друго: жена је тобоже две године вршила проневере да би свом мужу омогућила боравак на ривијери. Међутим, она се на тај пут могла одлучити најраније пре саме операције, када се стање његовог здравља неочекивано погоршало. А муж је умро седам месеци после операције.

Прича о стјуардеси Мери је истинита. Догађај се заиста збио и забележен је у аналима полиције у Сан Франциску где се и данас могу наћи документа која ту истинитост потврђују.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) птица јужнополарних мора, 7) хитар, 8) мера за драгоцености, 10) река у Сибиру, 12) женско име, 13) свечано одело, 15) острво у Јадранском мору, 16) птица певачица, 17) иницијали војвођанског комедиографа („Избирачица"), 19) иницијали аутора оперете „Мала Флорами", 20) дечак, малишан, 22) вулкан на Сицилији, 24) врста службеника код старих Римљана, 26) рима, слик, 27) женско име, 28) град у Јапану, 30) два сугласника, 31) грчко слово, 32) град у Белгији, 34) личност из једног Толстојевог романа, 36) име више енглеских краљева, 38) ћуприја, 40) плодни предео у источној Србији, 41) страна света, 42) птица грабљивица, 43) екипа, 44) дуго временско раздобље.

Усправно: 1) обазривост, опрезност, 2) сума, збир, 3) иницијали хрватског књижевника („Бескућници"), 4) римски војсковођа (Публије Квинтилије), 5) држава у Азији, 6) роман Ива Андрића, 7) књижица за писање или цртање, 9) музички термин, 11) мера за површину, 14) богиња обмане код старих Грка, 18) рудник угља у Босни, 20) град у Сенегалу, 21) речно острво, 22) слово латинице, 23) део лица, 25) музичка нота, 29) један од највећих бактериолога света (Роберт), 30) француски књижевник („Куга"), 32) италијански фудбалски клуб, 33) главни град Летонске СССР, 35) град у Италији, 37) слово латинице, 39) књига.

	1	2		3	4	5	6	
7			■	8				9
10			11	■	12			
13				14	■	15		
16			■	17	18	■	19	
		■	20			21		
22		23		■	24			25
26				■	27			
	28			29		■		
30		■	31		■	32		33
34		35	■	36	37			
38			39	■	40			
41					■	42		
	43				44			

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) реликти, 7) гем, 8) брвно, 10) аков, 12) Кота, 13) лонац, 15) рез, 16) има, 17) аз, 19) ра, 20) крамп, 22) Етна, 24) лира, 26) крос, 27) Илер, 28) устав, 30) П(етар) К(очић), 31) ак, 32) пар, 34) Аца, 36) таоци, 38) рита, 40) „Емил", 41) Кјото, 42) еја, 43) Аса, 44) ета.

Усправно: 1) реконструкција, 2) Емона, 3) И(сидор) Б(ајић), 4) Крк, 5) твор, 6) интерпретација, 7) Гали, 9) оаза, 11) ВА, 14) Цар, 18) залив, 20) каста, 21) Мил, 22) Ек, 23) нос, 25) ар, 29) акт, 30) парк, 32) Помет, 33) Рила, 35) Атос, 37) аер, 39) ата.

МИКИ

by Walt Disney

ЈА ОДОХ МАЛО У ГРАД, МИЦО... А ТИ ПРИПАЗИ НА ПЛУТОНА!

НЕ БРИНИ, УЈКА МИКИ...

СТАЛНО ЋУ ГА ГЛЕДАТИ ЈЕДНИМ ОКОМ...

... А ДРУГИМ ЋУ ТЕЛЕВИЗОР!

ЗДРАВО, МИНИ!

БАШ ДОБРО ШТО СИ ДОШАО МИКИ! ДА МИ ПОМОГНЕШ!

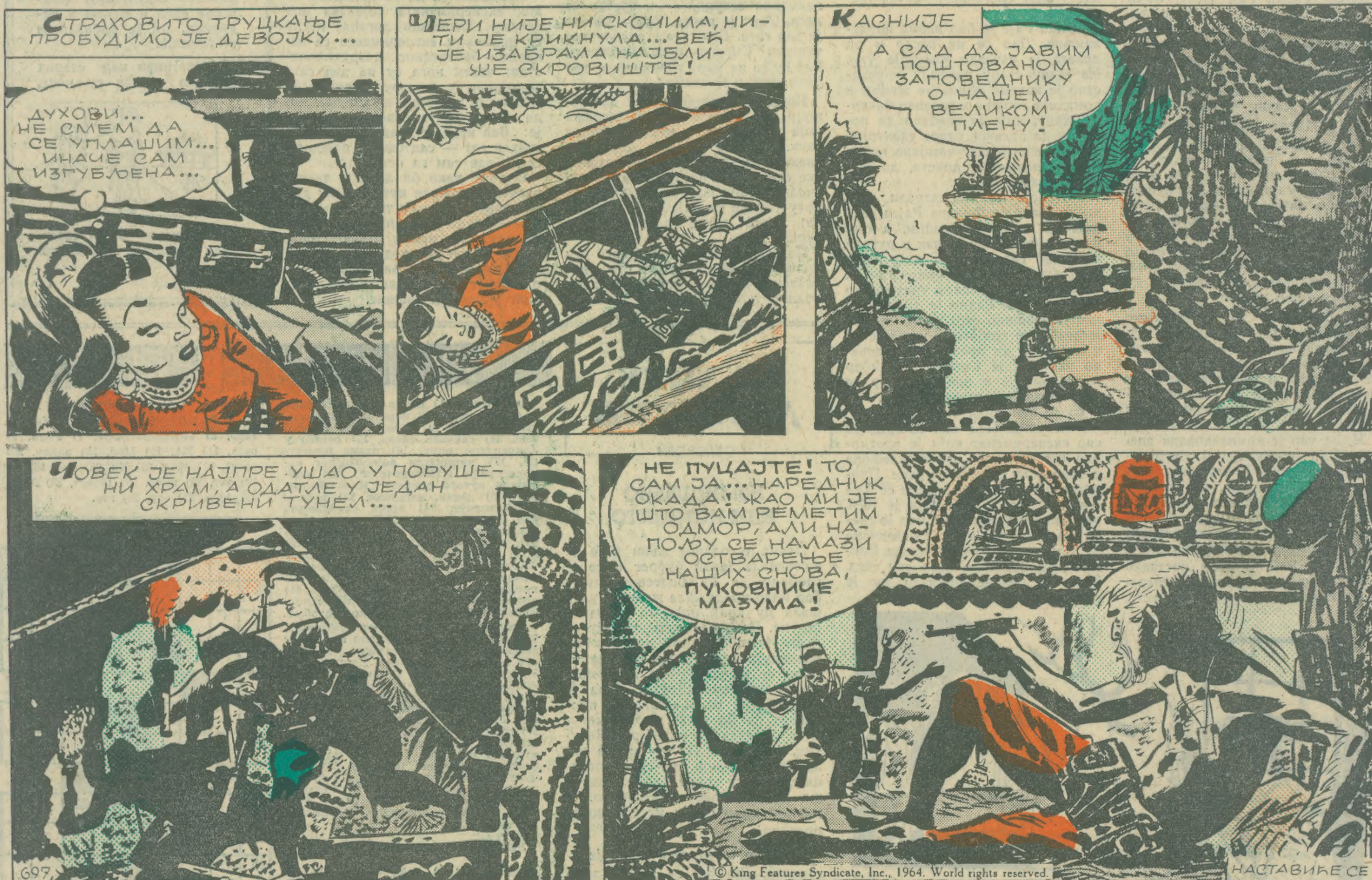
ИМАМ ВЕЧЕРАС МАЛИ ПРИЈЕМ ПА СПРЕМАМ!

ХВАЛА, МИКИ! ВИДЕЋЕМО СЕ ВЕЧЕРАС!

ТЕ ВЕЧЕРИ

МИКИ ЈЕ СУВИШЕ УМОРАН ПА НЕ МОЖЕ ДА ДОЂЕ!

А ЈА САМ ПРИЈЕМ ПРИРЕДИЛА У ЧАСТ ЊЕГОВОГ УНАПРЕЂЕЊА!

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Жиро рачун број 101-11-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 1.800; полугодишња 900; за иностранство: годишња 2.600, полугодишња 1.300 дин. Рукописи се не враћају.